

JAVISKO

ČASOPIS PRE AMATÉRSKE DIVADLO A UMELECKÝ PREDNES

DRAMATICKÁ
VÝCHOVA
Nová vlna tvorivého
vzdelávania

JOZEF HOLLÝ
Otec Kuba žije
v ochotníckych
divadlách

MEDZINÁRODNÝ
FESTIVAL POÉZIE
vo Valašskom
Medziříčí

TvorBA
Prvý ročník dní
neprofesionálneho
umenia

ČÍSLO 3/2018
ROČNÍK 50
CENA 2,50 €

SCÉNICKÁ ŽATVA 2018
Prehliadka najlepších
divadelných súborov

JAVISKO

ČASOPIS PRE AMATÉRSKE
DIVADLO A UMELECKÝ
PREDNES

Ročník 50.

Číslo 3 | 2018

Vychádza 4-krát ročne

V predaji od 25. januára 2018

zodpovedná redaktorka

Jaroslava Čajková
a Alexandra Žilavá

zodpovedná za vydanie

Alexandra Žilavá

jazyková úprava

Katarína Vrablicová

predná strana obálky

Host Scénickej žatvy 2018
z Českej republiky
Latrina Magica s inscenáciou
Valérie a týden divů
foto: Ondrej Medved

adresa redakcie

Javisko, Nám. SNP 12,
812 34 Bratislava 1
IČO: 164 615 |
tel.:
e-mail:
internet: www.nocka.sk

evidenčné číslo

Ministerstvo kultúry SR 3055/09

vydavateľ

Národné osvetové centrum,
Námestie SNP 12, 812 34
Bratislava 1
www.nocka.sk

tlač

Tlačiareň J+K, s. r. o.,
Nemšová ??

zaregistrované

v Medzinárodnom stredisku
ISDS – ISSN 0323 – 2883.

Cena jedného čísla
v roku 2018 je 2,50 €.

**NÁRODNÉ
OSVETOVÉ
CENTRUM**

4 Scénická žatva 2018

96. ročník prehliadky najlepších
slovenských divadelných súbo-
rov s medzinárodnou účasťou
v článkoch a rozhovoroch renomo-
vaných autorov z oblasti divadla

40 TvorBA

Jedinečný festival neprofesionál-
neho umenia, na ktorý sme dlho
čakali. Po prvý raz stretnutie víťazov
celoštátnych súťaží všetkých oblastí
umeleckej činnosti vyhlasovaných
NOC.

24 Dramatická výchova

Občianske združenie EduDRAMA
rozčierilo hladinu v oblasti dra-
matickej výchovy. Pripravilo kon-
ferenciu DramaCHVENIE, k čomu
vznikla séria zaujímavých materiálov.
Časť z nich uverejňujeme na
str. 24 – 35 a 52.

47 Jozef Hollý – otec Kuba a Geľa

Autor osobitých slovenských dra-
matických postáv zomrel mladý, no
jeho dielo žije nielen v ochotníckom
divadle, ale aj vo filme. V januári
si pripomíname 140. výročie jeho
narodenia.

Obsah

TÉMA ČÍSLA

Žatvu jednoducho treba

Miriám Kičiňová

Festival nie je len o inscenáciách

Miroslav Zwiefelhofer

Z kladnianskej divadelnej latríny

Jan Červený

V Izraeli ľudia milujú divadlo

Máján Juval-Šoham

Niektorí hrali divadlo prvý raz

Jarmila Jonášová

Keď sa dráma zachveje

B. Jurinová – V. Kořínková

Od minulosti detskej dramatickej tvorivosti k dnešku

Alexandra Štefková

Dramatická výchova vo Fínsku

Tintti Karppinen

FESTIVALY

Rozdielne témy, rovnaké ciele

Jaroslava Čajková

Lomničárky sa stále vracajú

Lubica Bekéniová

Po prvý raz TvorBA

Jaroslava Čajková

ZO ŽIVOTA DIVADELNÍKOV

Jozef Hollý – otec Kuba a Geľa

Ján Bábik

Ako sa stretnúť s deťmi z Bullerbynu...

Soňa Pariláková

Život s bábkami

(J. Pogorielová)

Alena Štefková

DO KNIŽNICE

Počín v dramatickej výchove

Jaroslav Provazník

Pocta divadelnému fotografovi

Dagmar Inštititorisová

Súpis článkov Javiska 2017 – 18

Jaroslava Čajková

Panta rhei

V každom momente sa niečo končí a čosi sa začína. Starý rok sa prelne do nového, noc do dňa, zastarané sa obnoví alebo nahradí novým. Zamierame, a nanovo sa prebúdzame.

Divadlo patrí k tým druhom umenia, na ktorom si premenlivosť bytia – pominuteľnosť a zrod – môžeme uvedomiť markantnejšie než vo výtvarnom umení či literatúre. Nielen každá inscenácia sa zrodí premiérou a derniérou odchádza do archívu, aj každé predstavenie sa oživuje nástupom techniky a hercov, zakaždým novou energiou, a končí sa zatiahnutím opony a zhasnutím svetiel.

Zázrak divadla žije a závisí od zázraku súboru. Napriek tomu, že existuje aj divadlo jedného herca, často aj ono a drvivá väčšina divadelnej tvorby stojí na súhre kolektívu. Jeho stabilita a premenlivosť umožňujú alebo znemožňujú vznik divadla. Osobnosť môže vytvárať súbor, ale až ten môže zrodiť inscenáciu spoločnou vôľou a tvorbou každého jeho člena.

Zomieranie súboru môže byť pomalé – postupným odchodom členov, nárazové – odchodom rozhodujúcej osobnosti, ktorú nemá kto zastúpiť, ale môže byť aj odsunuté – do budúcnosti. Na Slovensku máme súbory, napokon aj festival, ktoré sa motajú okolo stovky rokov, ba ju aj prekročili a vôbec nevyzerajú na to, že by sa chystali na odchod zo scény.

Časopis Javisko prechádzal v roku 2018 tiež prelomovým obdobím, pripomínal si „len“ 50 rokov svojej existencie: čas spustiť záves a odísť alebo rozvinúť hru a pokračovať ďalším dejstvom?

Redakcia Javiska a Národné osvetové centrum pripravovali spomienkový ročník nielen jednotlivými článkami časopisu, ale v apríli aj kolokviom a výstavami na svojich najväčších festivaloch – Hviezdoslavovom Kubíne, Scénickej žatve a festivale TvorBA.

Päťdesiat rokov jedného časopisu nie je na Slovensku samozrejmosť. Je preto na mieste uvedomiť si a vyzdvihnúť miesto a zmysel Javiska nielen pre naše divadlo, predovšetkým amatérske, ale pre slovenskú kultúru a kultúrne dedičstvo vôbec. Hoci sa Javisko proklamatívne neprihlásilo do akcií Európskeho roka kultúrneho dedičstva, nesporne ho svojimi aktivitami vytváralo a čo je ešte podstatnejšie, časopis bol a zatiaľ aj je súčasne tvorcom i uchovávateľom kultúrneho dedičstva amatérskeho divadla na Slovensku.

Čas dáva možnosti jedným a druhým ich odoberá. Nestojí, ale trvá. Raz pokojným plynutím, inokedy nečakanými premetmi. Aj Javisko dospelo do bodu, keď po dlhšom období – od roku 2005 až dodnes kráčalo relatívne vyrovnané s prekonávaním len menších prekážok s podporou svojho vydavateľa i štátu – by malo prehodnotiť svoju existenciu a ďalšie smerovanie. Etapa jeho služby amatérskemu divadlu a umeleckému prednesu sa v tomto období primerane a zodpovedne naplňala. Ďakovať treba všetkým autorom a autorkám článkov a fotografií, ktorí/é vytvárali obsah časopisu, redaktorom, grafikom, vydavateľom a tlačiarom, ktorí mu dávali formu, a samozrejme, čitateľom, ktorí ho svojím záujmom vyvolávajú k životu. Javisko sa zatiaľ nelúči, ale ďakuje za dar svojej doterajšej existencie.

Číslo, ktoré držíte v rukách, však signalizuje spomínanú premenlivosť i premety v čase. Zmena je nevyhnutnou súčasťou plynutia a potrebná pre ďalší vývoj čohokoľvek. Či bude tento vývoj zdravý a zmysluplný, budú určovať tí, ktorí časopis budú tvoriť a udržia ho tak aj v ďalších rokoch pri živote. Aký bude jeho obsah a forma, ukáže už blízka budúcnosť.

Jaroslava Čajková

Žatvu jednoducho

Žatva stále vytvára podmienky na obohacovanie skúseností v rámci teórie a praxe divadla, čo je niekedy dôležitejšie ako akékoľvek inscenačné výkony.

TEXT: Miriam Kičiňová
FOTO: René Miko

Žatva 2018 by mala byť výnimočná, lebo bola v pamätnom roku osmičkových výročí. Ale nielen preto si ju budú pamätať martinskí a žatevní diváci. Inscenácie nijako nezohľadňovali tento dejinný rok a ani sa nesilili, aby ho formálne naplnili. Scénická žatva 2018 vytvorila prierez pohľadu medzi klasickou činohrou pre dospelých, silnými recitátormi a mladými, dramaticky tvorivými osobnosťami.

Inteligentná zábava,
technická vyspelosť
a invencia v inscenácii
súboru Latrina Magika

treba!

Samostatnou zložkou hodnou analýzy by boli hosťujúce zahraničné súbory zo Srbska, Českej republiky a Izraela a tvorivé dielne. Na jednej strane dokonalé vzpruženie a inteligentná zábava, technická vyspelosť a invencia ako v inscenácii Valérie a týden divů súboru Latrina Magika z českého Kladna, ale aj dôsledné spomínanie na poetiku minulosti ako v prípade izraelského súboru Domáce divadlo kibucu Ramat Jochanan s inscenáciou Pastierka

Provokačná a kritická inscenácia, ktorú na správnych miestach pretkáva zvláštna krehkosť.

a princ, či konfrontácia s chladným a vlažným slovenským súborom Gymko teater zo srbskej Kovačice a ich inscenáciou Pozdrav niekoho. Želám Scénickej žatve viac Latrín Magík, ktoré môžu byť výraznou inšpiráciou pre domáce súbory. Bolo to prekvapenie, neočakávaná montáž atrakcií, irónia a nadstavba. Takto sa dá provokovať, aj sa divadelne zabávať.

Scénická žatva 2018 priniesla aj klasickú činohru, ale menej provokatívneho mladického punku a drajvu, ktorý by sa čakal (nielen) od mladých. Na druhej strane potvrdila, že jej miesto vo vzdelávaní, inšpirovaní a konfrontovaní neprofesionálnych divadelníkov je prívlemlí dôležité na to, aby sme si mohli dovoliť o ňu raz prísť. Nádejam sa, že bude neustále živiť myseľ a fantáziu, tak ako to pripomenula výstava pri príležitosti 50 rokov Javiska aj výstava fotografií víťazných súborov tohto podujatia. Žatvu jednoducho treba!

Deti zo stanice ZOO

Na Žatve sa objavili viaceré inscenačné prístupy – klasická činohra, ktorá využívala princípy absurdného divadla s prvkami grotesky, poetizujúca estetika či divadlo odstupu, nadhľad a irónie. Práve tento štýl herectva a réžie sa objavil v inscenácii **nitrianskeho** divadelného súboru **Slúchadlo (ZUŠ J. Rosinského)** na motívy románu

Deti zo stanice ZOO Christiane Fel-scherinovej v réžii Šimona Spišáka. Slúchadlo zachytáva odporný a desivý svet s nadhľadom, humorom a iróniou. Nevytvorilo ilustráciu sveta trinásťročných feťákov a užívateľiek drog, ale zameriava sa na tých, ktorých problém zasahuje, a na tých, ktorí by zaň mali niešť zodpovednosť, no vyvíňujú sa. V inscenácii účinkujú len dievčatá, ktoré nemajú problém vytvoriť jednotného, skoro unanimistického hrdinu, a zároveň sú individualizované a výrazné. Vytvárajú a zasahujú rôzne vrstvy spoločnosti - v skratke, rýchlym prevlekom a s minimom prostriedkov. Román Deti zo stanice ZOO sa stal len odrazovou plochou, aby bolo možné zachytiť esenciu príbehu a podstatu problému. Vznikla tak inscenácia zbavená bolestíntstva, ale naplnená dramatickou situáciou, zreými hereckými výkonmi, ktoré nenapodobňovali postavy detských prostitútok. Je to inscenácia s výrazným provokačným a kritickým gestom, ktoré pretkáva zvláštna krehkosť na správne vybraných miestach.

Trinásta hodina – Ved'sa nahľadíme, kto bude hlásnikom v Kocúrkove

Individualizovaný dav ako kolektívny hrdina či hnacia sila konfliktu sa objavili vo viacerých inscenáciách pre dospelých. **DS Jána Chalupku**

Z klasickej veselohry *Brezňania* vytvorili politickú hru o nekompetentnosti mocných a ich neschopnosti vládnuť.

z Brezna si k svojmu 95. výročiu vybral priam významnú hru Jána Chalupku *Trinásta hodina – Ved' sa nahľadíme, kto bude hlásnikom* v Kocúrkove v réžii Ľuboslava Majeru.

Z klasickej veselohry *Brezňania* vytvorili politickú hru o neschopnosti a nekompetentnosti mocných vládnuť. Objavili sa v nej alúzie na všetky neduhy súčasnej politickej scény manipuláciu vládnych kruhov, machinácie s hlasmi, strach z cudzieho a iného, i na snahu všetko, čo je nepohodlné, odložiť za plot. Réžisér zvolil jednoduchú a významotvornú scénografiu v podobe dreveného latkového plotu, ktorý priestor na javisku členil na pred a za. Za plotom sa ohlasoval dav, hlas obce. Hutný, drzý a kriklúnsky domáhal sa svojich práv, nechal sa manipulovať a ovládať.

Jedným z princípov inscenácie bola doslovná metafora. Každá z hlavných postáv sa objavila s baričkou, paličkou, chodúľkou, každá navonok prejavila svoj vnútorný

hendikep a indispozíciu. Majera nijako špeciálne nezdôrazňoval a ani netlačil na používanie týchto prvkov.

Situácie nasledovali za sebou v rýchlom slede, režisér chcel pracovať s gradáciou a princípmi gagu, tu sa však ukázali výrazné rezervy súboru, ktorý zvolené tempo a prostriedky nestíhal naplňovať. Situácie sa tak zadŕhali a zjavné bolo skôr ich ideové smerovanie než ich naplnenie a budovanie. Takto stavaná inscenácia neznesie pridávanie karikatúry a ani nedôslednosť v práci s tempom. Pozitívne je, ako pristúpila ku klasike, nie pietne a ani s pátosom, ale položila ju na zem.

Návšteva starej dámy

Pátosu sa vzdali aj v ďalšej inscenácii, v ktorých mal dôležitú úlohu dav ako kolektívny a individuálny hrdina. Aj v *Návšteve starej dámy* od Friedricha Dürrenmatta súboru **Hugo z Pruského**.

Réžisér Andrej Škvaro zvolil výtvare veľmi jednotné a estetické

Jemne civilný, permanentne schválne poddimenzovaný výraz herečky Marty Vojtášovej udržoval tajomno.

Inscenácia získala nomináciu na cenu Dráma i na dramatickú súťaž agentúry Aura-pont.

riešenie v žlto-sivej farbe. Séria nadrozmerných kovových objektov vytvorila všetky priestory. V tom istom momente asociovali permanentné väzenie i klieť. Súbor dokázal vytvárať nielen sugestívnu atmosféru, ale pracoval aj s výraznou gradáciou napätia.

Gülenčania miestami už predznačovali svoju hrubosť, a tak sa od začiatku eliminoval ich vývojový oblúk. Konzistencia napätia a sústredenia našla vyústenie v energii jednotlivých situácií.

Nešťastné umiestnenie kľúčového miesta Illovoho obchodu na ľavej strane javiska občas zabraňovalo v dobrom výhlade či porozumení situácii. Napriek týmto drobnostiam mala inscenácia ambíciu zachytiť drsnú, a pritom plne ironickú podstatu Dürrenmattovho diela. Inscenácii dodala na sile najmä hlavná predstaviteľka Kláry Za-

chanassianovej Marta Vojtášová. Jej jemne civilný, permanentne schválne poddimenzovaný výraz udržiaval tajomno. Je to ten výkon na neprofesionálnej scéne, ktorý si obzvlášť zaslúži pozornosť, pretože

herečka dokázala sústredene viesť inscenáciu ku grand finále. To síce nemalo ideálny koniec, ale bolo jasné, že tvorcom naozaj záležalo na obraznom uchopení situácie konca, v takom estetickom mode, ktorý by navodil apokalyptickú náladu, kde zodpovednosť za chamtivosť je na celej obci a všetkých jej obyvateľoch.

Cicho, bo skajpujem s dzivku

Úplne iný charakter mala inscenácia pre dospelých divadelného súboru **KLUD z Kladzian**. Uviedol hru Cicho, bo skajpujem s dzivku Jozefa Jenča (aj v jeho réžii), ktorá získala nomináciu na cenu Dráma i na dramatickú súťaž agentúry Aura-pont.

Samotné scénické riešenie však akosi nedostačovalo potenciálu textu. Jednoducho riešená scéna sa stala priestorom na rozohrávanie rodinných drám a tráum na priesečnici východ Slovenska a západ Európy.

Silné a zároveň tragismiešne situácie členov rodiny roztrúsených po svete, ich vzťahy, rozchody, no najmä kontakt iba cez Skype takto inscenácia zachytila jeden z fenoménov súčasnej dediny východu. Rozdelené rodiny spája iba nová technika, ktorá sa infiltrovala do rodinného života a uzurpuje si v ňom

Nasadenie bolo u mladých interpretov nadštandardne vysoké. Ich vnorenie do príbehu, schopnosť pracovať so skratkou a s materiálom zanechávali zážitok.

priestor. Paradoxne, ona jediná je schopná zaplniť (aspoň čiastočne) stav osamotení.

Práve táto téma a práca s technológiami si vyžadovala aj technicky náročnejšie riešenie práce s videom a strihom. Pripravené videá zas nútli hercov myslieť na dialóg na plátne a sústrediť sa na tempo. Samotná téma však hercov akoby zvädzala k prehrávaniu či jemnej sentimentálnosti pri výstupoch so smrtkou. Koniec koncov, zdá sa, že cieľom inscenácie bolo zabaviť publikum a na to sa viazali všetky zvolené prostriedky. Inscenácia priniesla silnú tému, ale nespracovávala ju rovnako silnou réžiou.

Zuzana

Z radu poetických inscenácií je nemožné obísť súbor **Fúzia z Veľkého Krtíša**, ktorý pripravil Zuzanu na motívy epickej básne Pavla Országha Hviezdoslava. Zuzanu premenili na abstrahované divadlo atmosféry, pudov a zmyselnosti, ktoré v skratke zachytilo témy Hviezdoslavovej básne Zuzanka Hraškovie. Občas až násilne temne a tmavo, akoby chceli zachytiť bytostné utrpenie Zuzany. Z inscenácie zmizli akékoľvek kontrasty, ktoré by narušili neustály tok rovnakých situácií. Rovnakosť bola v tempe, nálade i koncentrovanom nasadení. To bolo u mladých interpretov nadštandardne vysoké. Ich

vnorenie do príbehu, schopnosť pracovať so skratkou a v neposlednom rade s materiálom zanechávali zážitok zem, voda ako živly, ktoré vstupujú do života Zuzanky.

Tvorcovia sa snažili „vstúpiť“ aj do samotného výkladu postáv a priniesť istú relativizáciu, nadstavbu príbehu. Miestami však bola nečitateľná, pretože abstrahovania a konštantného tempa bolo primného. Inscenácia sa občas hýbala na hranu temnoty, ktorá už prestáva byť uveriteľná, pretože samu seba berie príliš vážne.

Je však nutné zdôrazniť, že šlo o dôležitý výskum a hľadanie, ako s týmto poetickým materiálom pracovať a ako ho poľudšťovať; ako mu hľadať adekvátne javiskové prostriedky. Zdá sa, že režisérka Silvia Svákusová sa výziev nebojí a v priestore poetického laboratória sa nebojí ani zašpiniť, ak je to nutné.

Jestvuje krajina menom víkend?

Iný prístup k poetickému textu zvolilo **Divadlo RosaThea z Ružomberka**. Vybrali si náročný text Jóanasa Nielsena s názvom Jestvuje krajina menom víkend?

Náročný preto, lebo sa v ňom objavuje veľa kontextov, ktoré sú ťažko prenosné, pracuje s odkazom na severskú, doslova faerskú históriu či mytológiu.

K tejto dramaturgickej náročnosti si tvorcovia sami pribrali aj náročnosť inscenačnú. Centrom ich hereckej akcie sa stal symbolický kruh zaplnený pieskom, okolo ktorého sa sústredili diváci. Zrazu akoby ich kruh nepustil z poetiky, ktorú si zvolili. Poetickosť jazyka ich ťahala k pátosu, vážnosti, ktoré nedokázali zlomiť, hoc text a aj scénické riešenie ponúkali k hľadaniu ironických zlomov.

V istom zmysle slova to však bola snaha o hľadanie adekvátnej formy pre súčasnú drámu, snaha postihnúť a zachytiť jej poetiku a odkryvať inscenačné možnosti. Tak sa inscenácia Jestvuje krajina menom víkend? dostala na hranu divadla rituálu so zástupnými prvkami a divadla klasickej činohry plnej prežívania a realistických rekvizít.

V inscenácii *Kde domov môj?* boli básne základným rámcom, nad ktorým sa vznášala spoločná téma patriotizmu.

Práve takéto divadelné spojenia naznačujú, že popri hľadaní poetiky si ju tvorcovia zároveň aj overujú. Až pri samotnej realizácii sa im odhalili nadbytočné rekvizity či situácie vybudované v opačnom princípe.

Iné priestorové riešenie však ponúklo tvorcom netradičné prekážky a stalo sa dobrou školou na prácu s priestorom a využívaním jeho možností. A aj nahliadnutím na koncentráciu herca a jeho výkon. Ružomberčania napriek neláhkkej pozícii ustáli náročnú inscenáciu aj s prvkami, ktoré si zvolili ako výzvu. Ak budú naďalej pokračovať vo výskume súčasnej drámy, veríme, že sa objaví ovocie systematickej práce.

Kde domov môj

Celkom iná poézia bola poézia v podaní divadla poézie **effecteD**

Ružomberčania využili poetický jazyk a hutnú obraznosť slov v dramatických situáciách.

Cesta hore bola „doslovne“ vyjadrená perím.

zo Senca. Básne využívalo takmer ako politický statement, ako vyjadrenie svojho nespokojného a vystrašeného hlasu k udalostiam, ktoré sa nás tu divo týkajú.

Je zjavné, že mladých interpretov láka v poézii možnosť ironizovať, parodovať, vytvárať koláž a z nej skladať nový význam textov. Inscenácia Kde domov môj je takou zmesou úvah nad zdravým i nezdravým patriotizmom, nad jeho hranicami, prelínaním, utiekáním k nemu i jeho chvastaním.

Zuzana Kolejáková využívala prvky detskej dramatickej tvorivosti, ale nie v zjednodušenom režime, kde je dôležité, aby sa decká iba otvorili a hrali. Tu skladali výpovede o svete, výpovede o počiatkoch našich národoveckých neuróz. Hravou a jednoduchou formou tvorili z poézie aj hymny, jazyk obrazov, doslovných metafor či pohybových alúzií.

Progresívni recitátori

Poslednými, ktorých v žiadnom prípade nie je možné vynechať a sú stálicami programu Scénickej žatvy, sú recitátori. Opäť sa potvrdilo, že sú progresívni vo voľbe prostriedkov a že prednes sa posúva, lepšie povedané, premieňa a varíruje svoje prostriedky. Progres však spočíva i v dramaturgii, teda vo výbere neopočítvaných a nie ľahkých textov.

Na Scénickej žatve ich už nemáme v spoločnom komponovanom programe, ale objavujú sa medzi jednotlivými inscenáciami. To však nijako neovplyvňuje na kvalitu a zážitok z prednesu.

Človek: Taký bol i Gregory Corso a jeho Človek v podaní Veroniky

Mészárosovej z Levíc. Práca s cestom ako rekvizitou mala niekoľko úrovní a vrstiev. Prednes chcel vytvoriť existenciálnu situáciu, uzavrieť človeka v kruhu, dostať ho do centra poznania. Práca s významom textu v kontrapunkte, alebo naopak v ilustrácii s materiálom – cestom korešpondovala s ideou človeka, ktorého treba stvoriť, uhniest, ktorý prežije rôzne stavy bôľov, nadchýna sa skúsenosťou antiky a trpí hrôzou vojny, aby pochopil, prečo vôbec je.

Rozhovor o domove v deportačnom centre: Roman Poliak, takisto z Levíc, siahol po koláži z textov Warsany Shire a Miroslava Válka pod

názvom Rozhovor o domove v deportačnom centre. Skúsenosť migranta zachytil v koncentrovanom prednese, v ktorom sa sústredil na emocionálny stav, na konfrontáciu neláskavosti našej domoviny a zvláštnosti situácie, v ktorej sa uteče-

Viktória Anna Lesayová

Veronika Mészárosová

Roman Poliak

Je zjavné, že komunitu baví rozoberať spoločenské témy a patrične sa na textoch vybiť. Patrí to k tomu veku a bola to len druhá politicky ladená inscenácia na osmičkovej Žatve. Môžeme badať istú kontinuálnu prácu s témami, ktoré možno neprináležia práve poézii, ale ukazuje sa, že práve ona ich dokáže zrozumiteľne sprostredkovať.

Hore

K inej poézii sa uchýlili vo **Vrábľoch** v divadelnom súbore **MoDRé TRaKy**. Ich poetická báseň o putovaní k večnosti s názvom *Hore* bola hra s detskou dramatickou tvorivosťou a v nej aj nápaditosťou, vynaliezavosťou a hravosťou. Štefanovi Foltánovi sa podarilo mladé decká nadchnúť pre príbeh, ktorý nie je ani milý, ani krásny a ani zábavný. Je skôr dojemný a krehký, a pritom v ňom našli kúsočky humoru

a drobnej irónie i absolútneho odovzdania. V krátkych sekvenciách vyskladali panoramatický obrázok života dieťaťa, ktoré nutne potrebuje „hore“ zaslať list už neživým rodičom. Voľba prostriedkov v jednotlivých častiach bola rozmanitá a nadštandardne pestrá. Slobodné decká ukázali slobodu myslenia a tvorivosti pri neláhkých úlohách a etudách ako zrenie dieťaťa, hľadanie cestovateľskej možnosti listu, výchova dieťaťa rodičmi. Hlavné cesty hore bola v tomto prípade aj zvláštne „doslovne“ vyjadrená, a to perím. Labzovalo si javiskovým prostredím bez akýchkoľvek škrupúl a stávalo sa tým, čo bolo treba. Perím, snehom, vločkou, túžbou, myšlienkou, listom i nositeľom listového tajomstva. Nechce sa veriť, koľko inšpiratívnych nápadov z *Vrábel'* prišlo do *Martina*.

Logická záhrada

Iným spôsobom milé a hravé boli interpretky z detského recitačného kolektívu **Dobrozvíťazi v Nižnej**. Päťica dievčatiek otvorila pred žatevnými divákmi *Logickú záhradu* a v nej hravosť slov. Ale aj nápaditosť situácií.

Logická záhrada sa pohrávala v jednoduchých textoch so slovnými hračkami. Tieto veci sa na javisku patričným spôsobom zobrazovali. Niekedy to bola ilustrácia, inokedy práve naopak vtipné pointovanie vyústenia slovej skladačky.

Mladé interpretky boli, samozrejme, rozkošné, čo patrí k ich veku, ale plne zvládali a ovládali javisko. Cítili sa na ňom ako doma a užívali si ho. Za touto prácou vidieť dobré vedenie Agáty Brozovej, ktorá ich nenásilne zoznamuje s detskou dramatickou tvorivosťou. Jednoduchosť tém plne korešpondovala s vekom dievčat, a predsa pridávala

Nina Pompošová

Lukáš Poláček

nec a utekajúci nachádza v snahe nájsť svoj nový domov.

Práve skladbou koláže vznikol silný interpretačný moment, ktorý zvýraznila sila Poliakovho prejavu. Dá sa diskutovať o tom, kedy je miera trpiteľstva prepriata a kedy by to chcelo prenieť či zlomiť prednes ešte do ďalšej a inej polohy. Škála, ktorú však zachytil, je bohatá a cítiť z nej ponor do hnevu, irónie, smiechu, krutosti, bolesti i smútku.

Oceán more: Zvláštny smútok, ale i stav nadšenia, sila tvorivosti sa objavili v prednese Viktórie Anny Lesayovej z Bratislavy, ktorá slovami vizualizovala prózu Alessandra Baricca *Oceán more*.

Rozhodla sa pre prednes dôsledne pracujúci s rytmikou a rytmizáciou

textu, každý obraz vytvárala slovom, ktoré nešlo po priamom obsahu, ale po akejsi zhutnenej dynamike a tempe, čo vytváralo a asociovalo obrazy.

Taký prednes, vedome zbavený akýchkoľvek „ozdôb“ a formálnych fines, zrazu vytvoril koncentrovanú esenciu obrazov v slove.

Život je štedrý: S úplne iným typom textu narábala Nina Pompošová z Levíc pri interpretácii prózy Marka Vadasa *Život je štedrý*.

Zvolila odstup a ironický nadhľad, ktorý sa k tomuto typu čierneho humoru hodí. Jej irónia a komentár, ľahkosť, s akou k nim pristupovala a ako ich ovládala, spravili z prednesu koncentráciu odstupe až na hrane cynického dištancu. Recitátorka

však s ľahkosťou využívala širokú škálu prostriedkov a medzi jednotlivými prvkami si dôsledne vyberala. Taký prednes má v sebe už zrelosť bohatej skúsenosti.

Čierne umenie: Recitátor uzavrel Lukáš Poláček z Trnavy s textom černoškého beatnika Everreta LeRoia Jonesa *Čierne umenie*.

Akási drzosť v Poláčkovom prejave priniesla na pódium zvláštnu slobodu, osciláciu medzi totálnou pohodou, zanietením, identifikáciou i „salámizmom“. Poláček sa neštylizoval, našiel jednoduché prostriedky a tie motívy, ktoré ho s čiernym umením spájali. Bolo to osobné vyznanie o zmysle a slobode bytia, za ktoré sa postavil a ktoré vedel sprostredkovať aj iným.

akúsi svoju miniskúsenosť. Hoci čas naladenia na Logickú záhradu v úvode trval dlhšie, v momente keď preklenuli úvodný vstup a opis a začali pracovať s konkrétnymi rečňovankami, boli omnoho istejšie i slobodnejšie vo výraze. Do takejto záhrady sa chce človeku vstúpiť.

Na Winnetouovej hore

Presne opačný stav akéhosi krčča a neslobody sa objavil v inscenácii Na Winnetouovej hore divadelného súboru **Gong z Bratislavy**. V réžii Petra Vargu diváci videli inscenáciu, ktorej nechýbali nápady ani nebola nedynamická, ale vo svojej presne vytvorenej mustre akoby pozabudla na samotných interpretov.

Až učebnicovo presne vyrátané gagy neprinášali úľavu smiechom. Kdesi v dramaturgickom radení príbehu sa objavili nesúrodosti, ktoré vytvárali nepomer v rozdelení ak-

Presne opačný stav akéhosi krčča a neslobody sa objavil v inscenácii Na Winnetouovej hore divadelného súboru Gong z Bratislavy.

Mladé interpretky pod vedením Agáty Brozovej boli rozkošné, čo patrí k ich veku, ale ovládali aj javisko.

centov na situácie. Rovnaká váha sa objavila v putovaní Európou a zrazu kľúčové momenty boli skrátené. Inscenácii chýbala aj dôslednejšia práca s hudbou či invenčnejšie využitie základného scénografického materiálu, a to bambusových palíc. Bolo vidieť šikovných, akčných mladých ľudí, ktorým však akoby chýbal vzťah k téme, niečo osobné, čo by ich fascinovalo na Winnetouovi a jeho príhodách.

Možno práve túžba po mieri a ozajstnom priateľstve je niečo, čo sa v tejto „žánrovke“ nedá obísť. A možno práve slovo žánrovka je to, čo spôsobuje problém.

Aplikácia priam matematického princípu „DDT“ nemusí vždy viesť k úspechu, ak nevedie decká k slobode a tvorivosti. Chýbalo ich drzé gesto a nadhľad nad celou divadelnou situáciou. ■

Festival

nie je len o inscenáciách

Kombinácia „osmičkového“ roku a spoločenského napätia dávala predpoklad pre ročník, ktorý bude zameraný na reflexiu spoločenskej situácie. Scénická žatva 2018 nakoniec príliš nevybočovala.

TEXT: Miro Zwiefelhofer
FOTO: René Miko

Deväťdesiaty šiesty ročník festivalu Scénická žatva (SŽ) sa v Martine uskutočnil na prelome augusta a septembra. Zmena počasia v posledný deň, dala účastníkom festivalu jasne najavo, že s príchodom prvých septembrových dní sa skončilo obdobie let-

ných festivalov. Divadelníci sa majú vrátiť do divadiel, pedagógovia a študenti do škôl. Scénická žatva totiž nie je len päť dní v Martine, ale celý systém prehliadok, ktoré na festivale len vyvrcholia. Jej koniec je preto zároveň koncom hlavnej sezóny neprofesionálneho divadla a umeleckého prednesu. Nemám ambíciu detailne hodnotiť jednotlivých účastníkov hlavného programu. Všetci sa sem do-

stali cez systém prehliadok. Na nich (rovnako ako na SŽ) si mohli vypočúť detailné rozborové počas hodnotiacich seminárov; celková reflexia prehliadok zas prebehla na stránkach Javiska. K tomuto segmentu programu preto len niekoľko všeobecnejších postrehov, poznámok a hodnotení.

Chýba celospoločenská kritika

Kombinácia „osmičkového“ roku a spoločenského napätia vo viacerých rovinách dávala predpoklad pre ročník, ktorý bude viac zameraný na reflexiu celospoločenskej situácie. Nakoniec však Scénická žatva 2018 v tomto ohľade príliš nevybočovala.

Motív spoločenskej kritiky sa v rôznom rozsahu objavil v troch inscenáciách. Divadelný súbor Jána Chalupku z Brezna prezentoval inscenáciu textu dramatika, ktorého

meno nesie. Trinásť hodina však bola primárne prezentáciou diela patriaceho medzi našu klasiku, nie angažovaným dielom s ambíciou poukázať na konkrétne osoby či javy na lokálnej, národnej či nebudaj európskej úrovni. To nie je kritika, len charakteristika v kontexte spomínanej tematickej línie. Objektívne však treba skonštatovať, že v súvisí vývoja divadelného umenia Chalupkove texty jednoducho potrebujú výraznejšie zásahy či režijný rukopis. Ján Chalupka má nepochybne zásadné miesto v historickom vývoji našej drámy, lenže v kontexte súčasnej tvorby je to veľmi nedokonalý dramatik, ktorého texty potrebujú omnoho kritickejší prístup inscenačného tímu.

Podobne skôr v rovine všeobecného konštatovania o ľudskej chamtivosti a predajnosti zostala aj *Návšteva starej dámy* v interpretácii DS HUGO z Pruského. Jedinou inscenáciou, z ktorej bolo cítiť symbolicky neovládateľnú nutnosť vykričať do sveta svoj názor na konkrétny fenomén našej doby, zostal *Kde domov môj* seneckého divadla

poézie effecteD. Samozrejme, táto ambícia nebola automaticky zárukou inšpiratívneho výsledku, čoho jasným dôkazom je fakt, že niekoľko podobne zameraných inscenácií jednoducho zostalo na úrovni krajských či celoštátnych prehliadok.

Tradične vysoká herecká úroveň

Pokiaľ ide o celkovú kvalitatívnu úroveň jednotlivých inscenácií, možno tvrdiť, že Scénická žatva v tomto roku neprinesla vyslovený „top“ zážitok. Rovnako však platí, že každá inscenácia priniesla aspoň inšpiratívny moment.

Samozrejmosťou bola vysoká úroveň hereckých výkonov. Platí to pre celé naše divadlo a platí to dlhé desaťročia.

Za pozornosť však stojí napríklad aj dramaturgický výber ružomberského divadla RosaThea. Stále v podstate čerstvo preložený text Jóanesa Nielsena *Jestvuje* krajina menom víkend? bol podnetnou voľbou. Škoda, že tvorcovia nedokázali napríklad viac pracovať so základným scénografickým konceptom.

Odborná porota – Lukáš Brutovský, Miriam Kičiňová, Peter Kováč, Viki Janoušková, Kateřina Baranovská – hodnotí.

Transpozícia dramatického textu do javiskového tvaru a práca s hereckou interpretáciou zaujali pri inscenácii DS *Slúchadlo z Nitra* Deti zo stanice ZOO.

Spomenutá *Návšteva starej dámy* bola zas výborným príkladom remeselne vynikajúco zvládnutej réžie, koncepcie tvorby mizanscén, motivácií hereckého konania, navyše v texte, ktorý svojou typológiou tvorcom rozhodne nič neuláhačuje.

Zahranční hostia na Scénickej žatve

Scénická žatva, samozrejme, nie je len o domácich inscenáciách. Práve ich kvalitu môže ovplyvniť najmä, keďže showcasový (výklad, vitrína) charakter festivalu spôsobuje, že hlavný program bude vždy dobrý „len“ tak, ako ho pripraví sezóna. Práve preto považujem za mimoriadne dôležitý výber zahraničných hostí, ktorí môžu

Samo Trnka zvládol Improligu

Programová riaditeľka Martina Majerníková - Koval otvára festival

Karol Mišovic o herečkách z Turca

rozširovať divadelné obzory domácich tvorcov. Bez ohľadu na kvalitu tohtoročného zahraničného výberu považujem za mimoriadne dôležité zmeniť do budúcnosti spôsob výberu tejto časti programu. Pri súčasnom nastavení ide totiž do veľkej miery o rande naslepo. Nie je v možnostiach programovej rady (tieto slová píšem ako člen tej tohtoročnej) posúdiť relevantnosť a vhodnosť jednotlivých inscenácií. V ideálnom svete by som navrhoval zriadiť samostatnú zahraničnú (povedzme trojčlennú) radu, ktorá by napríklad v rozmedzí desiatich mesiacov navštívila niekoľko prehliadok v zahraničí, či by aspoň mala možnosť vidieť desiatky videozáznamov. Na základe takého posudzovania by následne svoj výber zdôvodnila.

Hostia by mali inšpirovať a obohacovať

V ideálnom svete, samozrejme, nežijeme. Úplne by preto stačilo, ak by Národné osvetové centrum spoločne s AITA/IATA vytvorili sieť externých zahraničných spolupracovníkov, ktorí by každoročne za svoju krajinu či región posielali odborne zdôvodnené návrhy inscenácií. Jednoduché vysvetlenie výnimočnosti danej inscenácie

Z tvorivej dielne
Od telesnosti
k materiálu,
vpravo lektorka
Mária Danadová

Latrina Magica, Kladno – Vítězslav Nezval: Valérie a týden divů

by bolo následne uvedené aj vo festivalovom bulletinu a dotýčny navrhovateľ by moderoval aj diskusiu so súborom. Nepochybne by to prospelo jednak poučenejšiemu prijatiu naším publikom, ale aj serióznosti výberu. Dalo by sa tak vyhnúť podobnej nevyrovnanosti, ako to bolo počas tohto ročníka. Na jednej strane sme mali možnosť vidieť súbor Latrina Magika z Kladna. Ich Valérie a týden divů bola charakteristická sofistikovaným, ale ľahko komunikujúcim humorom, schopnosťou vzdávať poctu, ale zároveň ironizovať rôzne poetiky, klíše a princípy. V kombinácii s remeselne zručným, poučeným a moderným režijným jazykom bola výsledkom mimoriadne inšpiratívna inscenácia. Ibaže v Martine sme videli aj izraelské The Home theatre a ich The Goatherd and the Prince. V tomto prípade súbor bohužiaľ okrem svojho exotického pôvodu nepriniesol nič, čo by malo našich neprofesionálnych divadelníkov inšpirovať či donútiť k novým pohľadom na divadlo. Kdesi

uprostred sa potom nachádzal tretí zahraničný hosť – Gymko theatre zo srbskej Kovačice s ich inscenáciou Pozdrav niekoho.

Len na spresnenie dodám, že nevolám po zahraničných hosťoch, ktorí by mali primárne vyhovovať stredo-európskemu divadelnému vkusu. Naopak, inakosť vnímania divadelného umenia je presne to, čo môže najviac inšpirovať a obohatovať domácich tvorcov. Izraelskí hostia však priniesli inscenáciu vychádzajúcu práve z princípov európskeho mainstreamu (hlavný prúd). Zároveň by som do budúcnosti navrhoval zahraničné hostovania intenzívnejšie kooperovať s kultúrnymi inštitútmi či zastupiteľskými úradmi daných krajín. Rozhodne by to pomohlo nielen prestíži, ale aj finančnej podpore jednotlivých hostovaní.

Festival nie sú len inscenácie

Za podstatnú časť festivalu považujem tie časti programu, ktoré netvoria len uvedené inscenácie. Pozitívne hodnotím najmä nasledujúce

štyri: Filmový klub a Filmový kvíz Petra Konečného, Imprologu Sama Trnku a prednášku Karola Mišovica o významných herečkách z regiónu Turca. Primárnym zdrojom kvality, ale aj diváckej atraktivity boli pri všetkých štyroch hlavne samotní moderátori, respektíve prednášajúci. Karol Mišovic vo výnimočnej miere spája v sebe dva aspekty: erudíciu, vďaka ktorej má rešpekt medzi odbornou verejnosťou naprieč generáciami, na druhej strane má zároveň schopnosť prezentovať svoje vedomosti spôsobom, ktorý ich robí atraktívnymi pre široké spektrum aj „vlažnejších“ záujemcov o naše divadlo a jeho históriu. Samo Trnka zas dokáže umne narábať s osvedčeným registrom slovných vtipov a zároveň citlivo a promptne improvizovať a reagovať na publikum. K tomu treba navyše prirátať jeho dlhoročné spojenie s prehliadkami neprofesionálnych divadelných súborov, čo uľahčuje nadviazanie kontaktu s publikom na SŽ. Peter Konečný je v podstate kombináciou oboch

Slúchadlo, Nitra – Deti zo stanice ZOO

spomínaných. Či už v kvíze, alebo filmovom klube kombinuje schopnosť odovzdať svoje vedomosti, ktoré sú navyše selektované tak, aby zaujali rôznorodé publikum, a prezentovať ich atraktívnym spôsobom.

Oceňujem rovnako výber lektorov a lektoriek tvorivých dielní. Nedomyslím si hodnotiť segment divadelnej fotografie, no Maja Danadová s Monikou Kováčovou, rovnako ako Elena Knoppová patria k tým najrešpektovanejším vo svojich odboroch na Slovensku. Nepochybne účastníkom ponúkli podnetné impulzy do ich ďalšej práce.

Scénická žatva v širšom kontexte

Scénická žatva sa nenachádza vo vzduchoprázdne, ale je podstatnou súčasťou divadelného života na Slovensku. Jednak ho spoluvytvá-

Matej Struhár z DS J. Chalupku v Brezne v inscenácii Trinásta hodina

ra, zároveň je ním ovplyvňovaná. Z tohto dôvodu si dovoľím pár poznámok, ktoré na tento festival vplývajú.

Systém prehliadok, ktoré sú súčasťou Scénickej žatvy, tento rok priniesol novinku v podobe rozdelenia dospelých činoherných súborov do dvoch kategórií: A – súčasné prúdy divadla, B – tradičné prúdy divadla. Chápem ambíciu tvorcov ponúknuť viac priestoru dospelým súborom. Z viacerých dôvodov na Scénickej žatve väčšinou v posledných rokoch dominovali mladí divadelníci. Ak chceme túto disproporciu narovnávať, nerobme to spôsobom, ktorý teatrologicky nieže stojí na vode, ale doslova sa prepadáva vzduchoprázdnom. Neexistuje totiž segment recepcie javiskového tvaru, v ktorom by toto delenie malo aspoň minimálnu oporu. Pokiaľ ide o textovú predlohu, tento rok nastala absurdná situácia, keď napríklad inscenácia textu Cicho, bo skajpujem s dzivku, oceneného v súťaži Dráma 2016, ktorá má za cieľ podporovať práve súčasných slovenských a českých dramatikov, súťažila v „tradičnej“ kategórii, ale napríklad Návšteva starej dámy napísaná pred vyše šesťdesiatimi rokmi reprezentovala súčasné trendy. Samozrejme, divadlo nie je len o samotných textoch, ale aj o ich spracovaní. Pokiaľ by som chcel byť veľmi uštipačný, tak do budúcnosti bude musieť Scénická žatva asi začať využívať aj martinský amfiteáter, lebo je to práve antické obdobie, ktoré definovalo európsku divadelnú tradíciu. Môžeme sa tešiť na zvýšený počet koturnov a masiek medzi neprofesionálnymi divadelníkmi. Rovnako nepredpokladám, že by sa na krajských či celoštátnych prehliadkach zrazu začali objavovať rekonštrukcie stredovekých pouličných sprievodov, wagnerovských singspielov či nebudaj molierovských komédií-baletov. Zároveň si pri tomto delení akosi neviem odpovedať na otázku, kam by napríklad patrila celá línia divadelných tendencií, ktoré sa vracajú ku koreňom divadla cez princíp divadla ako rituálu.

Tradičné a netradičné umenie

Všetky inscenácie od krajskej úrovne po Scénickú žatvu pracujú s prostriedkami, ktoré sú poučené vývojom divadla v dvadsiatom storočí. Pokiaľ by som teda aj rovno prijal základnú premisu, že ide len o tradície z perspektívy dvadsiateho storočia, stále by som rád počul vysvetlenie, či je tou tradíciou línia historických avantgardných hnutí alebo kočovných pouličných divadelníkov, naturalizmus alebo realizmus, a takto by sa dalo pokračovať ešte veľmi dlho. Okrem uvedených príkladov by sa v konečnom dôsledku dalo argumentovať už len tým, že deliť divadelné umenie na tradičné a netradičné v dobe, pre ktorú sú jedným z najcharakteristickejších znakov citácie a odkazy na historické poetiky a prístupy, je minimálne veľmi problematické. Všetko to, čo dnes považujeme za tradíciu, totiž v čase svojho vzniku tradíciu narúšalo. Môžeme hovoriť

o textoch Tajovského či Stodolu. O nespočetnom množstve inscenácií, ktoré vnímame ako základ našej ochotníckej/neprofesionálnej tradície. Všetky si naša kultúrna pamäť zachováva práve preto, že v čase svojho vzniku nejakú tradíciu narúšali, respektíve sa z nej vymykali.

Treba riešiť dlhodobú situáciu

Ak je ambíciou Národného osvetového centra zvýšiť počet súborov postupujúcich z prehliadky Belopotockého Mikuláš, v poriadku. No v prvom rade nech má tento spôsob aspoň základnú oporu v teatrologii, zároveň nech mu predchádza naozaj seriózna a široká diskusia. Rozvinutie diskusných platforiem vnímam ako ďalší priestor, v ktorom by Scénická žatva mohla napredovať. Jedna vec sú odborné hodnotiace semináre. Tie svoju úlohu plnia vynikajúco, no zo svojej základnej povahy nemôžu zachytiť te-

Predstavenie súboru Latrina Magica patrílo k najväčším divadelným zážitkom SŽ. Na latríne Dominika Merry.

maticky širšie koncipované fórum. Každý rok pritom vždy prinesie minimálne jednu tému, ktorá by sa počas festivalu mohla reflektovať. V súčasnosti totiž hlbšie diskusie fungujú hlavne v rovine voľnočasových diskusií počas večera či medzi predstaveniami. Tu, bohužiaľ, funguje podobný princíp ako pri akejkoľvek diskusii na sociálnych sieťach. Ľudia sa prirodzene združujú v skupinách, ktoré sú názorovo homogénne. Namiesto diskusie preto prebieha len utvrdzovanie vo vlastných názoroch. Veľmi pozitívne treba hodnotiť vynikajúcu návštevnosť jednotlivých predstavení. Vidieť na každom jednom doslova natrieskané hľadisko bolo veľmi potešujúce. Primárne pritom za chybu nepovažujem ani to, že drvivú časť divákov zakaždým tvorili účinkujúci z ostatných súborov. Nakoniec práve možnosť konfrontovať sa a vidieť tvorbu iných súborov je jednou z hlavných

úloh Scénickej žatvy. Horšie to už je s dlhodobou situáciou, že na festivale sa len minimálne zúčastňujú neprofesionálni divadelníci, pedagógovia a pedagogičky ZUŠ či osvetové pracovníčky a pracovníci, ktorí na danom ročníku nemajú „svoj“ súbor.

Pár inšpiratívnych návrhov

Na záver by som do budúcnosti navrhoval zlepšiť prácu so sociálnymi sieťami. Nepovažujem sa za celkom kompetentného hodnotiť túto oblasť, no aspoň z laického pohľadu by bolo vhodné lepšie využívať možnosti, ktoré siete ponúkajú. Popri práci s u nás najrozšírenejším Facebookom by sa Scénická žatva mohla inšpirovať napríklad Hviezdoslavovým Kubínom, ktorý prostredníctvom svojho kanála na portáli Youtube vysiela naživo a následne uchováva prenosy prakticky z celého festivalu. Netvrdím, že Scénická žatva musí naživo vysielať celý program, ale využívanie tohto komunikačného kanála by festivalu mohlo pomôcť.

Z celkového hľadiska možno tohtoročnú SŽ hodnotiť ako festival, ktorý rozhodne ponúka niekoľko podstatných tém na diskusiu. Jednak tému o ňom samom, jednak o prostredí, v akom funguje. Stačí si porovnať rozpočty, šírku organizačného tímu, počet partnerov a počet inscenácií na Jiráskovom Hronove a na Scénickej žatve. Sú to počty akoby z dvoch rôznych vesmírov. Napriek tomu sa festivalu, respektíve súborom darí držať si umeleckú kvalitu európskej úrovne. Táto úroveň však nie je výsledkom systému, ktorý ju podporuje, ale osobného vkladu jednotlivcov. Do budúcich ročníkov by preto bolo vhodné, keby festival bol v prvom rade platformou, ktorá umožňuje čoraz väčšiemu počtu súborov konfrontovať sa, zároveň však musí byť miestom, ktoré bude (po vecných, argumentačne silných diskusiách na jeho pôde) formulovať myšlienky a požiadavky neprofesionálnych divadelníkov Národnému osvetovému centru, ale aj krajským štruktúram. ■

Domáce divadlo, Ramat Jochanan, Izrael – Pastierka a princ

Z kladnianskej

Jan Červený a Valérie

divadelnej latríny

Divadelný súbor z Kladna nie je nováčik ani v divadle a ani na Slovensku. Možno aj preto, že na jeho čele je skvelý autor, herec, režisér **Jan Červený**.

TEXT: Jaroslava Čajková

FOTO: Ondřej Litera a Markéta Ryklová

V. A. D. Kladno už v minulosti vystúpilo na Scénickej žatve s originálnymi inscenáciami. Zámerne meníte ich obsah i formu alebo sú to vaše dva hlavné prúdy – silná téma na jednej strane, estetizmus na druhej?

Zjednodušene sa to dá takto povedať. Celá naša hlavná tvorba je zameraná na humor. Ten prepája všetky naše inscenácie a je jedno, či sú to autorské texty alebo dramatisácie. Pred pár rokmi som pochopil, že sme si napriek veľké-

mu rozptylu tém vybudovali niečo ako štýl alebo poetiku, ktorú diváci už akosi očakávajú. Nerád by som ustrnul v tvorbe, preto som spočiatku vnímal štýl negatívne ako niečo zväzujúce. Postupom času mi ale došlo, že je to vlastne dosť vzácna a pekná vec a že aj pohyb v rámci vlastného štýlu a poetiky je tiež niečo dobrodružné. Ako dobré riešenie sa ukázalo založenie experimentálnej sekcie (sexcie). Ak zaradíme predstavenie pod jej hlavičku, divákovi naznačíme, že toto predstavenie s uvedenou poetikou nepočíta. V rámci tejto odnože, ktorej názvy sa menia z projektu na projekt,

sme sa ani personálne neobmedzovali na pôvodný súbor. Prvou z radu týchto inscenácií bola dramatisácia poviedky *Jak bude po smrti* od Ladislava Klímu. Skúšali sme ju priamo v krčme počas predvádzky s miestnymi spriaznenými „štangastmi“. Naopak posledná (pred Valériou) bola inscenácia *Charmsovy pašije*, koláž o živote Daniila Charmsa. Tu sa už tiež v striedmej podobe objavovala projekcia.

Pre Slovákov je už Vítězslav Nezval dosť vzdialený. Ako a prečo sa vynoril vo vašom súbore?

Nezval nepatrí ani v Čechách medzi najznámejších autorov. Navyše jeho tvorbu vnímame komplikovane kvôli ére socialistického básnika. To, že sa objavil v našom repertoári, je dielo náhody. Kamarátka ma upozornila na knihu *Valérie a týden divů*. Keď som ju čítal, hneď sa vkrádali do mysle príslušné divadelné obrazy. Zároveň sme po spomínanej inscenácii *Charmsovy pašije* cítili, že možnosti projekcie zďaleka nie sú vyčerpané (ani po Valérii, samozrejme, vyčerpané nie sú). Mali sme chuť pracovať s projekciou a vôbec, rozvinúť výtvarnú stránku divadla. Tretím inšpiračným zdrojom bola hudba The Dresden Dolls a všeobecne estetika dark cabaretu, ktorá s gotickým románom dobre rezonuje. Angličtina piesní tvorí k Nezvalovmu básnickému jazyku akýsi zaujímavý, trochu i svätokrádežný kontrast. Všetko to do seba, myslím, zapadlo. To ma na amatérskom divadle baví, že možno viac než to profesionálne pramení z momentálneho života tvorcov.

Projekcia a prepojenie živého herca s premietaným obrazom vyvolávali najmä u starších

Tento rok prišli Kladňania s osobitou vycibrenou estetikou spájajúcou malomestskú až dedinskú realitu, horor, surreálne snívania a predstavy dospievajúceho dievčaťa, uhrančivosť, despotizmus a magické ovládanie postáv i divákov. Všetko podfarbené zvláštnym mrazivým rurálnym humorom.

ročníkov spomienku na slávnu pražskú Laternu magiku. Inšpirovali ste sa ňou priamo?

Inšpirovali, to sa nedá povedať, prišli sme k svojmu divadelnému výrazu nezávisle od nej. Laterna magika je historická záležitosť a teraz sa divadlo stretáva naopak s problémom nadužívania projekcie. Inšpiráciou bola skôr akási hra s odkazmi na Laternu magiku v tom zmysle, že naša „kadibúdka“ je vlastne tiež divadelná „budova“ významom a veľkosťou protikladná Národnému divadlu. Národné divadlo má možnosti tvoriť nákladné a pompézne projekty, my musíme uplatniť poctivosť a akúsi „vreckovú“ dokonalosť.

Inscenácia zanechala silný estetický a profesionálny dojem. Ako ste dokázali technicky náročné predstavenie s množstvom detailov preniesť do iného divadelného prostredia?

Hrali sme s alternáciou, takže to bolo veľmi ťažké a vieme hrať aj lepšie. Bolo tam množstvo chýb, z ktorých divák našťastie veľkú časť nezaregistruje. Na tejto inscenácii je mnoho vecí, ktoré sa môžu pokaziť. Vlastne pri nej

máme dojem, že sa dá „len“ pokaziť – buď menej, alebo viac. Podobne je koncipovaná aj ďalšia inscenácia *Válka s mloky*. Po týchto tituloch sa vždy tešíme na niektoré naše čisto činoherné veci, ako napríklad *Upokojenkyňe* alebo práve teraz skúšaný *Úl* z včelárskeho prostredia, ktoré stoja na hereckom výkone; kde herec nie je zviazaný a môže do istej miery improvizovať, má radosť z hry a udáva si tempo podľa toho, ako ho cíti. Žiadna projekcia, žiadna technika. Alebo predstavenie o výchove *Píseček*, ktoré sa dá hrať úplne všade a prakticky nič k nemu nie je potrebné.

Váš súbor má bohatý repertoár, ako sa vám darí zvládať jeho pôsobenie organizačne aj finančne?

V.A.D. funguje čisto na amatérskej báze. Na rozdiel od mnohých českých súborov v menších mestách, než je Kladno, ktoré majú svoje prirodzené útočisko v miestnych kultúrnych domoch alebo divadlách bez stáleho súboru, my nemáme vlastný priestor. V Kladne funguje profesionálne divadlo, ktoré svoju budovu dokáže vyťažiť, a pôsobiť v jeho priestoroch by bolo problematické. Skúšame naproti cez ulicu, na Malej scéne, ktorá v minulosti patrila k divadlu. Priestor je v súkromných rukách, takže za skúšky platíme nemalé nájomné. Vďaka dotáciám Kultúrnej komisie Rady mesta Kladna nám to však finančne pohodlne vychádza. Pokiaľ ide o organizáciu, je to už náročnejšie, než keď sme začínali. Všetko funguje len vďaka tomu, že sme si prácu podelili a je nás na ňu viac. Najväčším šťastím sú naši technici. Všetko spravia, naložia, vyriešia, upracú. Vôbec nevieme, prečo to robia, ale nechceme sa ich na to pýtať, aby sa nad tým nezamysleli a neskončili. ■

V Izraeli ľudia milujú divadlo

Ako prvý zo zahraničných súborov sa predstavilo divadlo z kibucu Ramat Jochanan v Izraeli s inscenáciou pre deti Pastierka a princ.

Dominika (Eden Raz) v sprievode dám a princa (Navé Cohen)

Kibuc má asi 1 000 obyvateľov a Domáce divadlo v ňom rozvíja pravidelnú činnosť už desať rokov. Pripravuje inscenácie pre dospelých aj pre deti. Tá, ktorú sme mali možnosť vidieť na SŽ, vznikla na princípe iluzívneho divadla, v detailne realisticky navrhnutých a vyrobených kostýmoch a s realisticko-psychologickým typom herectva, so živou hudbou a spevom. Umeleckou riaditeľkou súboru a režisérkou inscenácie bola **Májan Juval-Šoham**.

Sú medzi vami len amatéri alebo aj profesionáli?

Ja som profesionálna herečka a režisérka, absolvovala som hereckú školu, takisto sú profesionálmi scénografka a návrhárka

kostýmov, bábkoherec aj hudobníci. Väčšina hercov tiež skončila alebo končí školu, ale pracujú aj v iných profesiách. Jedna herečka je zamestnaná v továrni, ďalšia je učiteľka, ďalší herec je v autoagentúre. Cez deň sú v práci a večer v divadle. Ale každého posielame do hereckej školy, aby mal profesionálnu prípravu.

Máte stabilnú scénu alebo pôsobíte ako divadelná skupina?

Pred tromi rokmi sme dostali v kibuci krásny priestor, bývalú hudobnú miestnosť asi pre sto ľudí, veľmi magická časť v architektonicky veľkej budove s exteriérovou aj interiérovou scénou.

Ako je finančne podporovaná vaša činnosť?

Sme podporovaní štátom, vládny úradom pre kultúru. V našom kibuci sa zúčastňujú na kultúrnej tvorbe dospelí aj deti veľmi intenzívne už 60 rokov. Navyše Domáce divadlo nie je len umeleckou, ale aj vzdelávacou inštitúciou.

Znamená to, že repertoár formujete predovšetkým pre deti?

Nie, hru pre deti sme vybrali na základe informácie, že témou vášho festivalu by mala byť európska kultúra. Vybrali sme inscenáciu, s ktorou chodíme na zájazdy po dedinách, osadách. Je v nej činoherné herectvo, bábky, hudba, tanec ako ukážka našich schopností. Na scénografii sme pracovali aj s dizajnérkou. Profesionálny bábkoherec nám pomohol nahradiť ďalších hercov. Ale v repertoári máme aj americké hry, čiernu komédiu, kabaretnú šou.

A ako je to s divadlom v Izraeli?

V Izraeli je veľký záujem o kultúru. Aj k nám chodia ľudia z okolia, veľa ľudí u nás doslova miluje divadlo. Aj preto máme veľa dramatických autorov, divadelných a folklórnych skupín. Nedávno sa jedna z nich zúčastnila aj na folklórnom festivale v Českej republike.

Prečo ste sa rozhodli priniesť práve túto rozprávku?

Naštudovali sme ju tento rok. Na začiatku výberu bol môj syn, ktorý sa dožadoval: „Mami, urob niečo pre mňa a pre deti.“ Oukej, povedala som si, urobím. Inšpirovala ma Andersenova rozprávka Pastier sviň. Ale zápletku som trochu zmenila, z princa som urobila princeznu, vylúčila som bozky, aj iným postavám som zmenila rod, urobila som hru viac feministickou. Podstatné bolo ukázať hodnotu pracovného procesu. Ľudia dnes berú veci až príliš samozrejme. Neuvedomujú si, že na to, aby vznikli, niekto musí pracovať, zberať bavlnu, siať...

Chceli ste inscenáciou aj vychovávať.

Tak trochu. Aby sme aspoň cítili hodnotu práce, keď si ju už nevieme vždy uvedomiť a oceniť. ■

Vesna Ognjenović a Budimir Nišić:
Pozdrav niekoho

Niektorí hrali divadlo prvý raz

Zo srbskej Vojvodiny vystúpil na Scénickej žatve slovenský súbor Gymko teater z Kovačice.

TEXT: Jaroslava Čajková
FOTO: René Milko

Organizačnou vedúcou súboru bola stredoškolská profesorka matematiky a fyziky **Jarmila Jonášová**, pre ktorú je divadlo radosťou, únikom a odľahčením.

Ako sa vám v srbskej Vojvodine pracuje so slovenčinou?

Naše gymnázium, pri ktorom súbor pôsobí, má vetvy: srbskú, slovenskú a informatiku, v každom ročníku máme aj slovenské oddelenie.

Kolko divadelných súborov je dnes v Kovačici?

Momentálne štyri. V dome kultúry máme viac ako sto rokov divadelnú odbočku, na gymnázium a základnej škole po jednom súbore a Kokram, polosúkromný súbor.

Kolko obyvateľov má Kovačica?

Teraz asi päť tisíc, lebo, žiaľ, veľa mladých odišlo za prácou.

Váš súbor teda pokračuje v divadelnej tradícii...

Na gymnázium pôsobí už desať rokov, som jeho vedúcou a raz za dva-tri roky pripravíme novú inscenáciu. Každý rok sa nedá, je to veľmi náročné pre žiakov strednej školy.

Na Scénickej žatve ste sa predstavili s ťažkou témou príbehov detí z nápravno- výchovného ústavu. Prečo ste sa pre ňu rozhodli?

Prišiel s ňou režisér Fedor Popov, ktorý spracoval projekt a dostal naň prostriedky. Chcel ho následne zrežirovať, ale nemal hercov, tak prišiel na naše gymnázium, či chceme hrať divadlo. Povedala som, že áno, len nemáme z čoho zaplatiť režiséra, a on, že netreba, prostriedky má, len mu chýbajú herci. Tak som vybrala z triedy, v ktorej som triednou učiteľkou,

trinásť žiakov. Niektorí sa dobrovoľne prihlásili, niektorí boli donútení hrať divadlo, rozšírili sme to ešte na sedemnást hercov aj z iných tried. A tak sme pripravili úspešnú inscenáciu, s ktorou sme získali v Srbsku na troch festivaloch najvyššie ocenenia.

Hráte len v slovenčine?

Niektoré texty sme preložili a hráme ich v srbsčine, ale aj maďarčine, rumunčine a rómčine. Na našej škole sa hovorí siedmimi jazykmi, sme taký okres, kde sa učí v jednej dedine po rumunsky, v jednej po maďarsky, v troch sa učí po srbsky a v dvoch po slovensky. Okrem toho tu žije niekoľko Rómov, takže celý súbor má teraz už 25 hercov.

Vytvorili ste veľmi flexibilnú inscenáciu...

Inscenácia je postavená tak, aby v nej herci neboli viazaní jeden na druhého. Môžeme meniť hercov, ale aj texty; prekladať ich a používať podľa potreby, zoskupenia či prostredia, čo je dobré.

Aký vzťah majú herci k inscenácii teraz, keďže boli do nej aj donútení?

Spočiatku boli zarazení, väčšina z nich divadlo nikdy predtým nehrala, pre mnohých to bola prvá divadelná skúsenosť. Keď sme im vysvetlili, že nehrajú seba, ale iné deti, ktorým načim pomôcť, vžili sa do svojich postáv. Vôbec im to už nepadlo zaťažko, lebo vedeli, že len prezentujú osoby, ktorým je v živote ťažko. Deti nikdy nie sú zlé, to my starší ich dostávame do takých situácií a prostredia, že konajú zle. Teraz už hrajú z lásky, inak by sme určite nemali taký úspech.

Ako bude súbor pokračovať v najbližších rokoch?

Odhádzam do zaslúženého dôchodku, aj maturanti sa rozchádzajú, ale mladší študenti zostávajú a už nám schválili prostriedky na režiséra. Budúci rok sa môže chytiť organizácie niekto mladší a súbor môže naštudovať ďalšiu inscenáciu. ■

Ked' sa dráma zachveje

„Všetko sa začína chvením...“ Znie v jednej básni Mily Haugovej. Veríme, že aj konferencia DramaCHVENIE rozčerila vody dramatickej edukácie na Slovensku a odštartovala novú vlnu tvorivého vzdelávania.

TEXT: Barbora Jurinová, Veronika Kořínková
FOTO: Jakub Jančo

Divadlo od nepamäti plní množstvo funkcií. Zabáva, očisťuje, kladie otázky, zanecháva zážitok, reflektuje, vzdeláva. Prináša nové nazeranie na svet, veci a udalosti okolo nás, mení osobnosť. Tí, ktorí si ho zažijú zvonka aj zvnútra a dotknú sa príbehov, stanú sa otvorejšími, dokážu vnímať, reagovať a byť empatickejší. Je to jeho vzdelávací potenciál, ktorý sa javí ako veľmi potrebný a podnetný. Dramatická edukácia ponúka v súčasnom

Tvorivá dielňa Kateřiny Šteidlovej Objavuj, preži!

svete priestor nielen na rozvoj kreatívneho myslenia, ale aj na formovanie empatickej a kriticky nazerajúcej osobnosti. Združenie tvorivej dramatiky Slovenska sa v minulom roku pod novým vedením rozhodlo zmapovať situáciu a možnosti dramatickej edukácie na Slovensku. Oživiť členskú základňu a zozbierať skúsenosti na tomto poli prostredníctvom konferencie DramaCHVENIE. Ponúklo tak priestor na stretnutie rôznych foriem dramatickej edukácie a výmenu skúseností nielen zo slovenskej praxe. Cieľom združenia je vytvoriť aktívnu platformu, ktorá bude reflektovať a rozvíjať výzvy a vízie dramatickej edukácie.

Mimoškolské vzdelávanie v galérii

Dvojdňová konferencia bola určená lektorom divadelných krúžkov, divadelníkom, inštitúciám, bežným pedagógom, ale aj širokej verejnosti, ktorá sa zaujíma o zapojenie metód dramatickej edukácie do rôznych oblastí pôsobenia.

Prvý deň bol ladený skôr v neformálnom duchu. Odštartoval prvú sériu praktických workshopov: sociálne učenie s Tintti Karppinen, štruktúrovanú dramatickú hru s Kateřinou Šteidlovou a storytelling v galérii s Martinou Jánošíkovou. Dielne pokračovali inšpiráciami pre prácu s najmenšími s Jitkou Míčkovou, hrami s literatúrou a básňami s Terezou Machkovou a druhou časťou dielne s Tintti Karppinen.

Večer vo V-klube Národného osvetového centra prezentovali organizácie a jednotlivci zaujímavé a inšpiratívne projekty zo Slovenska, Česka aj maďarského pohraničia. V limite siedmich minút predstavili svoju činnosť podfarbenú fotografiami zabehnuté dramacentrá z Česka Sdružení D z Olomouca (Pavel Němeček) a Studio Labyrint z Brna (Tom Doležal). S rozvíjaním čitateľskej gra-

motnosti a aktivitami v knižniciach aj divadelnými prostriedkami sa predstavila Osmijankova literárna záhrada (Mirka Biznářová) či webový portál Úletsknihou.sk (Viera Némethová). Storytelling ako jednu z foriem dramatickej edukácie a rozvoja osobnosti predstavili Hon Chong za Bratislava True stories a Martina Jánošíková, ktorá je neustále Príbehom na stope. Mimoškolské vzdelávanie a prepájanie rôznych obsahov je možné aj v galérii, o čom svedčia aktivity oddelenia galerijnej pedagogiky Slovenskej národnej galérie (Barbora Jurinová) alebo komunitné projekty s rodinami v Helsinkách, o ktorých veselo porozprávala hostka z Fínska Tintti Karppinen. Prezentácie nevynechali ani školské prostredie: prehliadku dramatickej tvorivosti integrovaných divadelných skupín Integrácia s gráciou prezentovala Renáta Kopčeková zo Spojenej školy internátnej vo Vranove nad Topľou, vysokoškolský projekt Vzdelávanie divadlom zasa prof. Dagmar Inštorisová. O aktivitách divadla vo výchove, ktoré je dobrým prostriedkom na scitlivenie, v medzinárodnom duchu porozprávala Nora Czuczor z kočovného drama-centra Vakker (maď. budík).

Fínsko, Česko aj nemecké pohraničie

Program druhého dňa sa niesol v oficiálnejšom, ale veľmi priateľskom duchu. Konferenciu otvorili predstavením novej koncepcie Združenia tvorivej dramatiky Slovenska podpredsedníčka Barbora Jurinová a Veronika Kořínková. Potrebu zjednotiť sa v presadzovaní spoločných snáh vo vzdelávaní podporili svojím príhovorom aj Noro Maur z Nadácie Pontis a Saskia Repčíková z Asociácie súkromných škôl a školských zariadení SR. Prezentácie odborných príspevkov boli rozdelené do troch tematických blokov. Výskum a východiská dramatickej edukácie predstavili vedecká redaktorka a členovia redakčnej rady nového zborníka o dramatickej edukácii prof. Inšti-

torisová, Ján Hyža a Daniela Evjáková (zborníku je venovaný samostatný článok).

Fínsko je jednou z krajín, ktorej vzdelávací systém inšpiruje mnohých. Aká cesta viedla k ukotveniu a presadeniu dramatickej edukácie do tohto systému, aké argumenty zabrali, porozprávala vo svojom príspevku zakladajúca členka Fínskej asociácie dramatickej výchovy (FIDEA) Tintti Karppinen, ktorá ako bývalá riaditeľka Medzinárodnej asociácie dramatickej výchovy (IDEA) prezentovala aj štruktúru a aktivity tejto organizácie.

O základných inštitúciách s celoštátnou pôsobnosťou a kľúčových inštitúciách mimo školského systému v Českej republike porozprával Jakub Hulák z NIPOS-AR-TAMA v Prahe.

Druhý blok o uplatnení a skúsenostiach s dramatickou edukáciou

Martina Jánošíková o storytellingu

v školskom prostredí otvoril svojím príspevkom Radek Marušák, vedúci Katedry výchovnej dramatiky DAMU v Prahe. Zmapoval premeny katedry a význam vzdelávania pedagógov pre súčasné výzvy z pedagogickej praxe.

Konkrétny projekt využívajúci metódy a techniky dramatickej výchovy priamo v školách česko-nemeckého pohraničia prezentoval Roman Černík z centra Johan v Plzni. Zaujímavosťou tohto projektu bola spolupráca učiteľov, historikov, sociológov a umelcov, ktorí počas roka spolupracovali s triednymi kolektívmi na poznávaní lokálnej histórie. Poznatky z výskumných sond boli základom pre divadelné akcie, ktoré verejnosti umožnili nahliadnuť do zabudnutej miestnej histórie.

Hon Chong
z Bratislava True stories

a ich význam pre rozvoj odboru dramatickej výchovy, ich koncepciu a program vrátane vzdelávania poukázal vo svojom príspevku prof. Jaroslav Provazník z Prahy. Prehľad toho najdôležitejšieho, čo na poli dramatickej tvorivosti na Slovensku vzniklo, najzásadnejšie osobnosti tohto hnutia, kľúčové podujatia a publikácie, súčasný stav celoštátnej prehliadky Zlatá priadka a jej ďalšie smerovanie predstavila zase Alexandra Štefková z Národného osvetového centra v Bratislave.

Prezentácie uzavrela dôvodová správa k návrhu štátneho vzdelávacieho plánu literárno-dramatického odboru ZUŠ, ktorý inicioval Štátny pedagogický ústav a vytvára tím pod vedením Silvestra Lavríka.

Najdôležitejšou časťou a prínosom konferencie bolo vytvorenie diskusných skupín, ktoré riešili konkrétne otázky a aktuálny stav či vízie dramatickej edukácie v troch oblastiach: dramatická edukácia v škole a kurikule, dramatická edukácia v tvorbe detských dramatických kolektívov a dramatická edukácia vo voľnočasových zariadeniach. Skupiny stanovili tézy a ciele, ktoré by Združenie tvorivej dramatiky Slovenska chcelo postupne naplňať.

Združenie prijíma za členov kohokolvek a všetkých, ktorí pracujú a využívajú dramatickú edukáciu, ktorých táto téma zaujíma a ktorí si myslia, že táto metóda je potrebná a prínosná pre slovenské vzdelávanie. Platforma združenia okrem iného bude sprístupňovať metodické materiály, školenia, praktické workshopy, podujatia, prinášať podnety zo zahraničia a prepájať jednotlivcov aj organizácie v rámci celého Slovenska. ■

Združenie prijíma kohokolvek a všetkých

Dramatické umenie ako nástroj rozvoja občianskej identity sa uplatnilo aj vo vzdelávacích projektoch Post Bellum pri spoznávaní národnej histórie a konkrétnych príbehov dejín 20. storočia. O skúsenostiach so zážitkovým dejepisom rozprávala Sandra Polovková. Témou občianskej identity, priamou reakciou Slovenského národného divadla na verejné dianie a opätovne sa vzťahujúci extrémizmus bol vznik divadla vo výchove Natálka. O skúsenostiach a ceste otázok s potenciálnymi odpoveďami so žiakmi po celom Slovensku hovorila dramaturgička SND Miriam Kičinová.

Prednášky posledného bloku sa venovali detskej dramatickej tvorivosti. Na stručný pohľad do histórie národnej prehliadky detského divadla a detského prednesu v Česku, funkciu týchto prehliadok

Prezentácia Mirky Biznárovej vo V-klube

Od minulosti detskej dramatickej tvorivosti k dnešku

Z iniciatívy NOC, v spolupráci so Združením tvorivej dramatiky Slovenska a s Krajským osvetovým strediskom v Nitre sa v máji uskutočnil odborný seminár Tvorivá dramatika v edukácii a inscenačnej praxi detských divadelných súborov.

TEXT: Alexandra Štefková
FOTO: Jakub Jančo a Filip Lašut

Národné osvetové centrum v Bratislave (NOC) už roky vystupuje ako podnecovateľ prepojenia kultúry a školstva, dvoch rezortov, na ktorých ako na dvoch pilieroch dramatika – umenie – divadlo a dramatika – výchova – vzdelávanie stojí spojnica tvorivá dramatika. Z iniciatívy NOC, v spolupráci so Združením tvorivej dramatiky Slovenska a s Krajským osvetovým strediskom v Nitre sa uskutočnil odborný seminár Tvorivá dramatika v edukácii a inscenačnej praxi detských divadelných súborov (v rámci 40. ročníka súťaže a prehliadky detskej dramatickej tvorivosti Zlatá priadka). Dva zborníky príspevkov z tohto obdobia¹ vydali obraz o stave spojenia dramatickej výchovy s divadlom i o symbióze výchovného zámeru s umeleckým cieľom.

Nové osnovy aj študijné plány

Seminár nadväzoval na prvý teoretický seminár o dramatickej výchove detí s príhodným názvom *Výchova hrou* (20. – 21. 11. 1986 v Bratislave), ktorý pripravil Osvetový ústav (najmä jeho odborná pracovníčka Brigita Koppová)

v spolupráci s Československou televíziou a Ľudovou školou umenia v Bratislave – Štúdiom LUDUS. Na hlavný referát Dramatická výchova – funkcia, metóda a prax, ktorý predniesol Jaroslav Černý, odznali koreferáty Mariána Luckého (Psychologické a pedagogické aspekty detskej dramatickej činnosti), Petra Scherhaufera, Mileny Cesnakovej, Anny Fischerovej, P. Jakaboviča až po vystúpenie Jindry Delongovej. Program seminára doplnili filmové záznamy z predstavení a otvorené metodické hodiny detských divadelných súborov EVA z Čadce (Eva Matysová), Štúdio „O“ z Púchova (Elena Zlatošová), Gong z Bratislavy (Marica Mikulová a Iveta Žáková), BIM-BAM-BOM z Košíc (Viera Haberová), Detské divadlo pohybu z Košíc (Aurélia Magyarová), Štúdio

LUDUS (Xénia Gracová a Peter Kuba) a LDO LŠU, Bratislava IV. (Alexandra Skořepová). Ministerstvo školstva poverilo Xéniu Gracovou zo Štúdia LUDUS (1981) napísať nové osnovy a učebné plány pre dramatický odbor LŠU ako metodiku dramatickej výchovy. K spolupráci si prizvala Elenu Lindtnerovú a Alexandru Skořepovú (1983) a neskôr aj Petra Kubu (1983 – 1995). Mnohé inštitúcie a organizácie zorganizovali rôznorodé vzdelávacie aktivity a vydali celý rad odbornej literatúry.

Význam detských divadelných prehliadok

So vzdelávaním je spojené aj organizovanie celoslovenských súťaží a prehliadok detských divadelných súborov, ktoré sa

pomaly blíži k polstoročnici. Medzi prvými, ktorí sa podieľali na vzniku detských divadelných prehliadok, boli Ondrej Grega z Krajského osvetového strediska v Košiciach a Pavol Škerdiak, podpredseda Združenia divadelných ochotníkov Slovenska a predseda prípravného výboru v Revúcej. V roku 1970 sa prehliadka uskutočnila pod názvom III. detská divadelná Revúca ako 1. celoslovenská prehliadka detských divadelných súborov a pre ďalšiu budúcnosť mala veľký význam. V prvom rade v tom, že účastníci mohli konečne porovnávať výsledky činnosti detských divadelných súborov z celého Slovenska a tiež vypočúť si názory ďalších odborníkov. Režisérka Jindra Delongová uviedla: „Myslím si, že pre viaceré súbory, ktoré sme tu

Kateřina Šteidlová (vpravo) s účastníkmi dielne Objavuj, preži! (tretia sprava autorka článku) v rámci konferencie DramaCHVENIE, 2018

Brigitta Koppová (v strede) začína tvorivú dielňu k dramatickej výchove na Scénickej žatve 92

videli, je prvoradou úlohou nacvičiť hru. U nás nacvičovanie divadelnej hry je len jedným z prostriedkov výchovy, ktorý podporuje rozvoj mladého človeka, a nevychováva ho iba k herectvu. Veľa času venujeme čítaniu, improvizáciám a vlastnej tvorbe detí.”² Štyri roky (1971 – 1974) vítala najlepšie detské divadelné súbory zo Slovenska Detská divadelná Trnava, v roku 1973 aj súbory z Čiech a Moravy, keď sa stala aj prvou celoštátnou prehliadkou. Od roku 1975 sa najlepšie detské divadelné súbory stretávajú v Šali.

Postupy dramatickej výchovy

Osvetový ústav (neskôr NOC) sa v roku 1971 ujal nielen organizovania celoslovenských prehliadok, ale predovšetkým systému školení na osvojenie nových postupov, princípov dramatickej výchovy (tvorivej dramatiky). Práve tie sa stali opozitom tradičného ponímania detského divadla ako napodobeniny divadla dospelých. Cieľavedome a výsostne profesionálne viedla cez úskalia konvencií detské

divadlo vtedajšia ústredná metódička Osvetového ústavu Brigita Hanáková-Koppová, neskôr Elena Zlatošová (s krátkymi vstupmi Ivety Žákovej a Slavky Cíváňovej). V začiatkoch pomáhali budovať systém prehliadok a dôležitý vzdelávací systém členovia poradného zboru PhDr. Jaroslav Černý, PhDr. Miroslav Etzler, doc. PhDr. Pavol Palkovič, CSc., Marián Lucký, Dr. Albín Škoviera, Ján Zavarský, Martin Peterich, PhDr. Ľubomír Šárik a iní. Okrem rozborových hodnotiacich a jednorazových seminárov pri všetkých stupňoch postupových súťaží a prehliadok realizoval Osvetový ústav (neskôr NOC) krátkodobé školenia a kurzy zamerané na konzultácie k pripravovaným inscenáciám. Na ne nadviazalo diaľkové školenie režisérov detských divadelných súborov pre 30 frekventantov. Jeho obsahom boli stručné prednášky o divadle (dramaturgii, réžii, scénografii), vyvážené lekciami o dramatickej výchove. O postupoch dramatickej výchovy prednášali a aj ju s účastníkmi precvičovali vedúci a režiséri

českých súborov Jindra Delongová z Brna, Šárka Štembergová z Prahy a Josef Mlejnek z Vysokého Mýta. Tento model sa zopakoval dva razy. V roku 1984 ho vystriedala nová koncepcia – týždenná Tvorivá divadelná dielňa orientovaná na prax súborov, ktorá sa v dvojročnom cykle niekoľkokrát zopakovala.

Zlatá priadka pomáha rozvíjať umelecké aj technické zručnosti

V Javisku 7/1985 Brigita Koppová uverejnila článok s názvom Model vzťahu školiteľ a poslucháč; išlo o školenie režisérov detských divadelných súborov v roku 1983 s témami: Projekt školenia, Téma a námet, Synopsys, Inscenačný scenár, Inscenácia, Spoločenský dosah práce. „Projektanti“ alebo zakladatelia smerovania a vývoja detského divadla na Slovensku prezieravo určili program získavania vedomostí, zručností, schopností v zákonitostiach divadla, tvorivej dramatiky – v teoretickej i praktickej rovine. Zlatá priadka je celoštátna postupová súťaž a prehliadka detskej

dramatickej tvorivosti a zároveň vrcholné stretnutie súborov a sólistov v druhoch a žánroch divadla hraného deťmi – činoherného, bábkového, hudobno-dramatického, pohybového, pantomimického a dramatickej hry detí. V súťaži sa prezentujú výsledky dobrovoľnej záujmovej umeleckej činnosti detí a žiakov základných a umeleckých škôl či kultúrno-výchovných zariadení. Súťaž pomáha rozvíjať ich umelecké i technické zručnosti a vzájomnú komunikáciu. Poskytuje priestor na integráciu majoritných a minoritných skupín, rozvíja emocionálnu inteligenciu detí, formuje ich charakter a sociálne cítenie. Podnecovaním zdravej súťaživosti rozvíja talent (autorský a interpretačný), rozširuje vedomosti o literatúre, dráme a umení. NOC podporovalo hnutie tvorivej dramatiky aj edičným programom (vydávanie publikácií, publikovanie článkov a scenárov v odbornom časopise *Javisko*, spolupráca s Československou televíziou pri príprave špecializovaných programov o dramatickej výchove, vyhlasovanie súťaží na literárne dramatické predlohy pre detské divadelné súbory).

Detská dramatická tvorivosť sa, okrem hlavnej osnovej divadla hraného deťmi, dostala aj do celoslovenských, neskôr celoštátnych prehliadok ako podtitul od roku 1990 – už na 14. ročníku *Detskej divadelnej Šale*. Stalo sa tak na návrh ústredného poradného zboru pre detské divadlo pri NOC. Od roku 1986, po zániku *Bábkarskej Žiliny*, sa celoslovenská prehliadka detských divadelných súborov rozšírila aj o účasť detských bábkarských súborov, čím sa otvorili ďalšie impulzy z bábkového divadla, ako napríklad výtvarný symbol, náznak, metafora.

Od roku 1996, teda od 25. ročníka, vrcholné stretnutie súborov a sólis-

tov vo všetkých druhoch a žánroch divadla hraného deťmi dostalo názov *Zlatá priadka – Šalá*. Pomenovali ho tak účastníci tvorivej dielne a odborných seminárov pri prehliadke v roku 1995. Súčasťou *Zlatej priadky* je i stretnutie *Fóra Zlatej priadky* – detskej poroty, ktorú vedú pedagógovia z oblasti detskej dramatickej tvorivosti. NOC úzko spolupracovalo s občianskymi združeniami, predovšetkým s Radou pre neprofesionálne divadlo, Slovenským strediskom Medzinárodnej asociácie amatérskeho divadla (AITA/IATA) a so Združením tvorivej dramatiky Slovenska (ZTDS).

Dramatická výchova patrí do vzdelávacieho systému

Za sedem rokov od odborného seminára *Tvorivá dramatika* v edukácii a inscenačnej praxi detských divadelných súborov (2011) sa uskutočnili zmeny v Združení tvorivej dramatiky Slovenska (ďalej ZTDS), vznikla platforma *EDUdrama*, ktorá má „za cieľ uvádzať dramatickú výchovu a jej metódy do vzdelávacieho a výchovného systému i širšieho spoločenského vedomia, prostredníctvom dramatickej výchovy humanizovať spoločnosť, kultivovať jej sociálne a umelecké predpoklady a schopnosti“.

Inscenácie detských divadelných súborov pravidelne a veľmi úspešne obohacujú programy medzinárodných i svetových festivalov v zahraničí, naši režiséri a vedúci súborov pracujú aj ako lektori na zahraničných festivaloch a podujatiach, slovenskí organizátori festivalov nadväzujú spoluprácu s divadelníkmi z Čiech (od *Evy Machkovej* až po *Irenu Konývkovú*) i ďalšími odborníkmi, zúčastňujú sa na vzdelávacích podujatiach v zahraničí (napr. *Drama in Education*) a o poznatkoch a skúsenostiach

prinášajú príspevky v časopise *Javisko* (napr. *Lubica Bekéniová*), niektorí publikujú o úrovni dramatickej tvorivosti na Slovensku v časopise *Tvorivá dramatika*.

Detská dramatická tvorivosť potrebuje impulzy

Na *Zlatej priadke* sa posledné roky každoročne konajú nielen tvorivé dielne pre deti so študentmi Katedry bábkarskej tvorby *Divadelnej fakulty VŠMU* v Bratislave, ale najmä vzdelávacie dielne a workshopy pre vedúcich súborov a režisérov (v roku 2016 *Práca s detským hercom* a detským divadelným súborom pod vedením *Ireny Konývkovej* z Českej republiky a workshop *Z hry do drámy* alebo *Z hry k divadlu* s lektorkou *Katrin Janser* zo Švajčiarska, v roku 2017 divadelný workshop *Cesta k metafore* s deťmi staršieho školského veku s lektorkou *MgA. Marianou Čížkovou*, SR/ČR, v roku 2018 *Aplikácia metód tvorivej dramatiky* do hudobnej výchovy detí a do tvorby hudobnej zložky inscenácie s prof. *Belom Felixom*).

EDUdrama ako súčasť ZTDS pripravila v Bratislave *DramaCHVENIE* – konferenciu o dramatickej edukácii. Ukazuje sa, že detská dramatická tvorivosť už potrebuje nové impulzy, možno by jej prospeli niektoré zmeny v štatúte súťaže a prehliadky, napríklad aby krajské kolá i celoslovenské kolo boli nesúťažné. Možno by mohli svoju činnosť prezentovať spolu detské divadelné, bábkarské i recitačné súbory, mohlo by sa obnoviť vzdelávanie členov odborných lektorských zborov i porôt, mohla by sa oživiť vzájomná informovanosť kultúrnych (osvetových) a školských zariadení či by sme mali priradiť dramatickú výchovu do štátneho vzdelávacieho programu. Predstav a plánov je aj v tomto prípade viac než dost. ■

¹ ŠTEFKOVÁ, Alena (ed.): *Tvorivá dramatika v edukácii a inscenačnej praxi detských divadelných súborov*. Bratislava: Národné osvetové centrum v spolupráci s Krajským osvetovým strediskom v Nitre, 2011, 112 s. ISBN 978-80-7121-338-3.

PRŠOVÁ, Eva (ed.): *Tvorivá dramatika v edukácii a inscenačnej praxi detských divadelných súborov II*. Banská Bystrica: Združenie tvorivej dramatiky Slovenska, 2012, 146 s. ISBN 978-80-971188-8-0-8.

² LISTY DETSKEJ TÁLIE, mimoriadne číslo k 10. roku organizovanej činnosti. Bratislava: Osvetový ústav, 1979

Dramatická výchova vo Fínsku

Na kongresoch dramatickej výchovy nie je potrebné účastníkom zdôrazňovať dôležitosť drámy a divadla. Všetci o nej už vedia. Prečo je ale divadlo stále len nevlastným dieťaťom v rodine umenia vo väčšine škôl na svete?

TEXT: Tintti Karppinen
FOTO: Arto Toivonen

Život je improvizácia a my sme dostali hlavnú rolu v našej vlastnej hre života. Nielen ako herci, ale aj ako autori, režiséri, dizajnéri, kostyméri... Každý deň je improvizáciou, pretože nemáme skúšky, nemôžeme začať hrať odznova a nikdy vopred presne nepoznáme repliky našich spoluhráčov a scenár. Sme zodpovední za svoje slová a činy a musíme byť schopní spolupracovať v tejto hre života s našimi spoluhercami – rodinnými príslušníkmi, priateľmi zo školy, susedmi, kolegami v práci. Ale ako sme pripravení na tieto roly?

Kolko predmetov môže byť v školských osnovách?

Skoro v každej krajine existuje veľký rozdiel medzi túžbami učiteľov a špecialistov a počtom hodín. Nikdy som sa nestretla s učiteľom (vo Fínsku alebo inde), ktorý by povedal, že jeho predmet má v osnovách priveľa hodín. Stretla som sa však s tisíckami učiteľov, ktorí tvrdia, že ich predmet má hodín primálo a svoju katastrofickú situáciu vždy vedia porovnať s inou, vyspelejšou krajinou, kde sa mu dostáva väčšej pozornosti. Ak by všetci títo učitelia mali pravdu, muselo by vo svete existovať

množstvo škôl, kde sa deti učia 24 hodín denne, 12 mesiacov v roku – bez prázdnin.

Štatút umenia

A čo učitelia dramatickej výchovy, v niektorých krajinách nazývajú učitelia divadla? Poznám veľa krajín, kde sa divadlo na školách stále neučí. Nepoznám však ani jednu krajinu, kde by v osnovách chýbala matematika, materinský jazyk, dejepis alebo hudba alebo kde by sa tieto predmety učili len vtedy, ak sa náhodou nájde učiteľ, ktorý má daný predmet ako koníček.

Našťastie, skoro všetci učitelia vo Fínsku, ako aj v iných krajinách sa zhodnú v tom, že by nemali medzi sebou bojovať, ale spolupracovať tak, aby všetky formy umenia dosiahli taký štatút ako ostatné predmety. V realite však, bohužiaľ, majú učitelia hudby a výtvarných umení strach, že po pridaní dramatickej výchovy, divadla a tanca do osnov budú mať ešte menej hodín.

Dramatická výchova na fínskych školách

Vo Fínsku máme dlhú a silnú tradíciu amatérskych divadiel po celej krajine. Preto v skorých sedemdesiatych rokoch, keď sme založili FIDEA (Fínska dramatic-

Tintti Karppinen

ko-divadelná a vzdelávacia asociácia), sústredili sme sa na propagovanie dramatickej výchovy ako nezávislého predmetu v školách, ale aj ako metódy učenia. Po všetkých rokoch intenzívnej práce však na väčšine škôl (zatiaľ!) predmet nazývaný dramatická výchova nie je. Zväčša sa učí ako súčasť hodín materinského jazyka alebo ako metóda učenia iných predmetov, napríklad dejepisu, cudzích jazykov a podobne. Keď v roku 2014 prijala Fínska národná agentúra pre vzdelávanie najnovšie škol-

Detský divadelný klub, Rymättylä – Hilla Laakso: Pönni sa už nehnevá, réžia Soili Nurmi, foto z predstavenia v Divadelnej záhrade v Rymättylä, 2018

ské osnovy (s účinnosťou od roku 2016), vzniklo mnoho diskusií o štatúte dramatickej výchovy, avšak minister školstva nedokázal získať podporu ostatných ministrov na zavedenie dramatickej výchovy ako predmetu do školských osnov napriek tomu, že sa v nich dramatická výchova alebo dráma spomínala 79-krát. Navrhovatelia pochopili, že ide o niečo nevyhnutné, avšak nie až natoľko, aby sa to učilo ako samostatný predmet.

Nikto netvrdí, že nepotrebujeme učiť o hudbe, lebo deti môžu spievať na hodinách cudzieho jazyka; alebo že nemusíme učiť matematiku, pretože sa učia o číslach a ako počítať aj v gymnastike; alebo výtvarné umenie, keďže zvieratá a kvety môžu kresliť na hodinách zoológie a botaniky. Prečo sa dramatická výchova berie ako metóda, ktorá nepotrebuje tréning?

Existuje toľko spôsobov, ako možno učenie dramatickej výchovy a divadla použiť a vylepšiť v školách po tom, ako deti pochopia ich základy. Uvediem len

niekoľko príkladov:

- spolupráca s miestnymi múzeami a použitie dramatickej výchovy na oživenie histórie a kultúry;
- spolupráca s profesionálnymi divadlami dovoľujúca študentom pozorovať proces výroby divadelného predstavenia a pracovať na rovnakej téme počas hodín drámy;
- vystúpenia v nemocniciach, sociálnych zariadeniach, fabrikách a iných komunitných miestach;
- divadelné predstavenia o miestnych problémoch, historických udalostiach a iných záležitostiach;
- objavovanie tradičných hier, piesní, porekadiel, básní a ich použitie v divadle.

FIDEA a štatút dramatickej výchovy

Za prvých 20 rokov FIDEA zorganizovala niekoľko dramatických dielní a kurzov po celej krajine a pozvala učiteľov z iných krajín na vedenie dielní a prezentáciu ich metód. FIDEA taktiež začala s iniciatívou prekladať niektoré knihy o drama-

tickej výchove do fínčiny a mnohí jej členovia boli priekopníkmi na vzdelávacích oddeleniach na univerzitách, kde začali pripravovať učiteľov dramatickej výchovy.

V dnešnej dobe funguje FIDEA skôr ako zástita pre všetkých učiteľov dramatickej výchovy, vymieňame si spolu informácie, ponúkame fóra, publikujeme články dvakrát do roka a širíme aj informácie o medzinárodných udalostiach IDEA (Medzinárodná dramaticko-divadelná a vzdelávacia asociácia) i fínskych podujatiach cez e-mail, webovú stránku a Facebook.

V tomto roku (2018) máme vo Fínsku približne 3 000 učiteľov, ktorí študovali dramatickú výchovu na univerzite ako predmet navyše, aby ho mohli oficiálne a kompetentne vyučovať. Taktiež máme približne 50 doktorandských prác a diplomoviek o dramatickej výchove a divadle spracovaných na fínskych univerzitách a akadémiách.

To sú veľké čísla, ak vezmeme do úvahy, že máme len 5,5 milióna obyvateľov v celej krajine.

Na niektorých školách druhého stupňa a na stredných školách existuje dramatická výchova ako nezávislý predmet. Významným medzníkom bol rok 1999, keď bolo po prvýkrát možné získať maturitu z dramatickej výchovy ako súčasť oficiálnej skúšky študentov.

Ďalším dôležitým rokom pre dramatickú výchovu a divadlo bol rok 2013, keď po prvýkrát v histórii udelilo ministerstvo školstva „doživotný dôchodok ako uznanie za dlhodobé úspechy účinkujúceho alebo kreatívneho umelca“ práve mne ako učiteľke divadla. Štát priznal, že dramatická výchova je kreatívne umenie.

Všetci potrebujeme dramatické zručnosti

Dramatická výchova je veľmi populárny predmet na školách, na ktorých je k dispozícii, pretože študenti vedia, že na všetkých

pracovných miestach ich budú zamestnávateľia budú vyžadovať zručnosti v prezentovaní, komunikácii a spolupráci.

Navyše divadelní profesionáli sú vo Fínsku veľmi populárni. Po maturitnej skúške je štatisticky ťažšie dostať sa na Divadelnú akadémiu na štúdium herectva, réžie alebo dramaturgie než začať akýkoľvek iný predmet na univerzitách.

V osnovách, ktoré vypracovala Fínska národná agentúra pre vzdelávanie (EDUFI), je dramatická výchova súčasťou učenia o interakciách v materinskom jazyku a literatúre. Opísaná je ako interaktívna, funkcionálna a empirická vzdelávacia aktivita, ktorá sa sústreďuje na herectvo a používanie divadelných metód. V imaginárnych situáciách pracujú študenti aj v rolách a najmä v skupine bez vonkajšieho publika. Zámerom hodín je možnosť vyjadriť vlastné nápady, interakcia a vývoj sociálnych a emocionálnych zručností.

Fínsko taktiež prijalo v roku 2017 nové národné ústredné osnovy pre základné vzdelávanie v umení s účinnosťou od augusta 2018.

Tie poskytujú rámec a obsah umeleckého vzdelávania vo voľnom čase, mimo školského systému. Je to vzdelávanie orientované na ciele a postupuje zo stupňa na stupeň. Základné vzdelávanie v umení je organizované po celom Fínsku v deviatich oblastiach: architektúra, cirkusové umenie, remeslá, tanec, literárne umenie, mediálne umenie, hudba, divadlo a výtvarne umenie.

Budíky zvonili o jedenástej

Fínsko je už roky na vrchole rebríčkov PISA prieskumov. Existujú však aj študenti a mladí ľudia, ktorí nie sú na vrchole a cítia sa ako lúžri a cudzinci. Preto FIDEA v roku 2006 vyhlásila petíciu, ktorú podpísali ľudia rôznych povolání. Pri tejto príležitosti sme 1. 11. zorganizovali demonštrácie na viacerých miestach a požiadali sme všetkých žiakov

a študentov na školách a univerzitách a iných inštitúciách, všetkých divadelných pracovníkov v divadlách, sociálnych pracovníkov, lekárov, sestričky, pracovníkov na všemožných miestach, v továrňach, mediálnych pracovníkov, TV a rozhlas, ľudí v kostoloch, aby si zapli budíky alebo mobily na jedenástu hodinu a jednu minútu zvonili po celej krajine.

Vo fínčine hovoríme o kritickom momente ako „jedenástej či jedenástej hodine“. Ide o poslednú možnosť robiť niečo dôležité. V petícii bola požiadavka, aby deti a študenti mali rovnováhu v školských predmetoch a umenie nebolo odsunuté nabok ako nie veľmi potrebná vec, tak ako je to teraz. Hlavná demonštrácia bola na streche nášho parlamentu a neskôr sme sa vyjadrili do médií o medzinárodnej spolupráci umeleckých asociácií IDEA-InSEA-ISME a o svetovom kongrese umenia UNESCO v roku 2006, aby sme ukázali, že nie sme sami.

Dramatická výchova má štatút nevlastného dieťaťa

Na kongresoch Umenie vo vzdelávaní UNESCO a na samitoch WAAE (Svetová asociácia pre umelecké vzdelávanie) je jednou z najdôležitejších vecí, že všetky druhy umenia – hudba, tanec, výtvarné umenie, divadlo – sa považujú za rovnocenné a dôležité vo vzdelávaní. Nepovažujú sa za súperov, práve naopak, potrebujú naplňať svoj obsah a zmysel a vzájomne sa dopĺňať. Zúčastnila som sa na množstve takýchto kongresov a samitov. V skupinách dramatická výchova a divadlo sú našimi hlavnými argumentmi:

- Dramatická výchova je spôsob na získavanie a stavbu vedomostí v škole. Mala by byť prítomná v školských osnovách a mala by jej prislúchať rovnaká dôležitosť ako ostatným oblastiam získavania vedomostí. Dramatická výchova, tak ako aj iné umenia,

má svoju špeciálnu úlohu vo vzdelávaní a nemôže ju nahradiť iný predmet.

- V ranom detstve a na základnom stupni vzdelávania by dramatická výchova mala byť integrovaným a medzidisciplinárnym predmetom a taktiež by sme ju mali považovať za metódu učenia.

- Na vyšších stupňoch základného vzdelávania a strednom vzdelávaní by dramatická výchova mala byť autonómnym predmetom, ktorý by sa mal rozvíjať artikulovaným spôsobom aj za pomoci iných umeleckých jazykov.

- Dramatická výchova by mala zdôrazňovať vzťah medzi teóriou a praxou a poskytnúť učiteľom dobrú kombináciu pedagogic-

Vantaan näyttämöyhdistys ry, Vantaa - Saku Santeri Heinonen: Budíme všetci ako ľudia – rockový kuplet o Juice Leskinenovi, réžia Kimmo Tähtivirta, 2018

kých a umeleckých kompetencií.
 ● Klúčom k dobrému dramatickému a divadelnému vzdelávaniu na školách sú dobre vyškolení a motivovaní učitelia, ktorí by mali byť podnecovaní do ďalšie-

ho vzdelávania rôznymi spôsobmi, napríklad dielňami, konferenciami a seminármi.

Stretnutia pod záštitou dramatickej výchovy

Som si istá, že konferencia dramatickej edukácie v Bratislave pomôže rovnakým spôsobom, ako keď sme mali prvú škandinávsku *Drama Boreale* – konferenciu vo Fínsku v roku 1997. Bol to obrovský stimul pre dramatické vzdelávanie na všetkých úrovniach. Taktiež poskytol prieskum pre naše ministerstvo vzdelávania o situácii a praktickej práci na školách, ako aj o výskume na univerzitách. Médiá nám veľmi pomohli s propagáciou kongresu. Dovolím si tvrdiť, že to bolo prvýkrát, čo si Fínsko uvedomilo, že dramatická výchova nie je len zábava na voľný čas v divadlách, ale vážne akceptovaný predmet v školských osnovách.

Odvtedy sa všetky škandinávske kongresy nazývajú *Drama Boreale*. Tradícia týchto stretnutí sa začala už v roku 1978, ale pravidelne sa konajú každé tri roky od roku 1994. Posledné stretnutie bolo tento rok v Gothenburgu vo Švédsku. FIDEA je aktívna v IDEA (spolupracujú 26 rokov) a taktiež v IDEA-Europe, ktorá organizuje každoročné stretnutia a konferencie a semináre od roku 2006, tento rok v októbri v Amsterdame. My, FIDEA a EDUdrama, sme malé asociácie, ale zato aktívni a dôležití členovia medzinárodných a európskych dramatických rodín.

Divadlo môže...

Na záver uvediem dva protikladné zoznamy toho, čo divadlo môže.

Divadlo môže ..... vtedy, keď zlyhá	Divadlo môže ..... vtedy, keď uspeje
<ul style="list-style-type: none"> – zosilniť staré predsudky – poskytnúť vzor pre veľmi povrchnú formu života – riešiť problémy násilím a presvedčiť publikum, že na to malo vznešené právo – vytvoriť ilúziu čierno-bieleho sveta – učiť, že existujú hviezdy, guruovia a bohovia, ktorí vedia všetko lepšie a ktorých treba nasledovať a poslúchať – ukazovať, že boj je fascinujúcejší ako vyjednávanie – tvrdiť, že život je nič viac než len hra 	<ul style="list-style-type: none"> – poskytnúť nové náhľady na „staré pravdy“ – ukázať prázdnotu a bolesť v takomto životnom štýle – poskytnúť hlbšie vedomosti o skutočnom efekte násilného správania – odokryť celú škálu farieb ľudského života – predstaviť myšlienku zodpovednosti, ktorú všetci zdieľame – poukázať na to, že v každom boji sú vždy obeť, ktoré trpia, a víťazi sú tiež obeť, ktoré rovnako trpia – presvedčiť, že život je spolupráca

Adela Dukátová

David Kroča,
predseda poroty

Rozdielne témy, rovnaké ciele

Po päťdesiaty štvrtý raz sa súťažne stretli recitátori – najprv Krajského, neskôr Moravského, dnes Medzinárodného festivalu poézie.

TEXT: Jaroslava Čajková
FOTO: Ondřej Smolka

Vo Valašskom Meziříčí sa stretávajú slovenskí a českí interpreti od roku 1973 a prezentujú svoje výkony, ktorými sa im podarilo úspešne predstaviť na národných či regionálnych prehliadkach. Medzinárodný festival poézie je súťažnou konfrontáciou amatérskeho umeleckého prednesu a zároveň ukazuje našu spoločnú cestu, ale aj odbočenia či zákutia. V každom prípade sú tieto kontakty užitočné a zmysluplné pre obidve strany.

Festival mal svoje novinky

Čím sa vyznačoval 54. medzinárodný festival poézie? V prvom rade zmenou organizačných osobností vo Valašskom Meziříčí, čo však nijako výraznejšie neovplyvnilo charakter a štýl festivalu. Zachoval si svoju komornosť, koncentrovanosť, číselný spôsob hodnotenia, príjemnú atmosféru. Náročnejšou je však samotná súťaž a jej vnímanie, keďže sa zvýšil časový limit výkonu na 10 minút, čo recitátori, samozrejme, využívajú, takže súťaž plne zaberá celý programový čas s výnimkou večerov. Spolu tridsaťsedem prednesov I. a II. kategórie (hranicou je vek

19 rokov) v prvom kole a dvadsaťdva prednesov druhého kola, do ktorého postupuje lepšia časť recitátorov z prvého kola, je riadnou skúškou pozornosti a výdrže porotcov a napokon aj divákov. Kvantitou je teda súťaž stále prirodzene živá, zúčastnilo sa na nej dvadsaťtri slovenských a trinásť českých recitátorov a recitátoriek.

V umeleckom smerovaní sa do prednesu dostáva v posledných rokoch veľa mimojazykových prostriedkov, ktoré tvorbu so slovným výrazom prekrývajú, nahrádzajú. Niekedy prinášajú kvalitu, metaforicky korešpondujú s textom, niekedy sú však len hyperaktívnym pohybovým sprievodcom, ktorý vnímanie prednesu viac narúša ako podporuje, a niekedy sú z radu divadelných prostriedkov činohernej mizanscény, čo samotný text tiež zahmlieva, ba deformuje. Podporujem zmysluplnú existenciu mimojazykových prostriedkov v umeleckom prednese, napokon prednes sa neformoval v statickom postoji v štúdiu za mikrofónom, ale v priamom živom kontakte s poslucháčom. Ich nadužívanie,

Filip Pavuk

neraz zbytočné až zničujúce slovnú výpoveď, sa však začína drať do popredia a neskúsený poslucháč sa vizuálnosťou, ktorá dnes pri vnímaní sveta prevláda, môže nechať falošne opantať.

Humorné texty a vážne výpovede

Druhým znakom tohto ročníka bola odlišnosť vo výbere textov. Českých recitátorov tento rok v značnej miere charakterizovali humorné, odľahčené texty, slovenskí recitátori naďalej zostávajú prevažne pri vážnych výpovediach až existenciálnych témach. S prevažujúcou časťou českej poroty boli aj preto tie prvé hodnotené vyššie. Niežeby sa poslucháčovi nežiadalo občas sa preniesť ponad život s ľahkosťou a prežiť ho s humorom. Najmä Čapkovy poviedky skvele prepájajú poznanie života, jeho hĺbkový prieskum drobných kúskov a detailov s noblesným úsmevom či humorným nadhľadom. Hustejšia koncentrácia ľahších textov a im zodpovedajúcich výkonov poskytujú príjemné počúvanie, ale následne už menej

možností hlbšieho zážitku či zamyslenia.

Zaslúžené prvé miesto

Oboje však priniesol výkon **Veroniky Mészárosovej** z Levíc (1. miesto), ktorá si do prvého kola pripravila text Frigyesa Karinthyho **Milujem zvieratá**. V podstate črta o túžbe autorského subjektu po fyzickom kontakte so zajačikom, ktorý sa mu, pochopiteľne, bráni a uniká. Pomerne jednoduchý text o presviedčaní a naháňaní zajaca detailne rozpracovala do niekoľkých emocionálne kontrastných miestami až existenciálnych výrazových polôh s primeranou dramatickou silou a vážnosťou, čím dosiahla maximálny humorný efekt a prostou situáciou okrem smiechu vyvolala aj vážnejšiu filozofickú otázku: prečo milovať znamená pre človeka zároveň aj vlastniť až väzniť. Najmä vďaka prednesu získala v I. kategórii najvyšší počet bodov, a teda neodškriepiteľné prvé miesto. V druhom kole predniesla overený víťazný prednes 64. Hviezdoslavovho Kubína Gregoryho Corsa **Človek**, básne, ktorá

sa viac v náznakoch a otázkami vyjadruje k historicite človeka. Recitátorka smerovala do podstaty témy a na Corsa odpovedala premyslenou prácou s cestom od presýpania múky cez jeho hnetenie a tvarovanie až po obraz priklincovaného Krista, čím metaforicky vytvorila svoje chápanie človeka i autorovho textu.

Prekvapujúca a efektná akcia

Nielen ona, ale takmer všetci recitátori 64. Hviezdoslavovho Kubína potvrdili svoju kvalitu aj rozhodnutie jeho poroty. **Lukáš Poláček** z Trnavy (3. miesto) si k úspešnej interpretácii černošskej bítnickej poézie Everetta LeRoi Jonesa **Čierne umenie** pribral klasiku – **Havrana** od Edgara Allana Poea. Často recitovanej básni dodal osobité ozvláštnenie. Nebál sa vyhodiť zopár strof, čím obmedzil zdĺhavosť a priliehavo zosilnil už od začiatku jej vnútornú dynamiku, ktorá v závere prešla do vonkajšej prudkej expresívnej reakcie – strhnutia košele s následným obnažením hrude a hodením stoličky o zem. Táto akcia určite nebola pre prednes nevyhnutná, hoci bola efektná a prekvapujúca, vytlačila významové detaily básne. Silná expresívnosť až agresivita však patrí momentálne k recitátorskému štýlu tohto osobitého interpreta.

S citom pre snívanie

Viktória Anna Lesayová z Bratislavy (8. miesto, Cena Jiřího Brolla za prednes interpreta do 16 rokov) zabodovala tiež prednesom z Kubína (Alessandro Baricco: **Oceán more**), ktorý nestratil osobitú atmosféru vnútorného a vonkajšieho sveta dospievajúcej zjemnenej dievčiny zo šľachtického prostredia. Recitátorka ju dokázala tvarovať s citom pre snívanie, rozprávačským dynamickým zaujatím i schopnosťou nečakane uviesť do pozornosti detail, ktorý mení situáciu. Menej úspešný bol prednes výňatku z básne Jozefa Mokoša **Praskanie krvi**. Obraz z vojnového utrpenia stavala štylizáciou, ktorej dominovala pauza, ale prudká zmena z násilného úsmevného výrazu do

František Barták

tragického pôsobila mechanicky a najmä nelogicky.

Mlčanie môže byť aj nekonečné

Podobne aj **Adela Dukátová** z Nitry (5. miesto, Cena Jiřího Demla) výrazne pracovala s pauzou. Kým v overenom prednese Etgara Kereťa s textovými vložkami Karla Maya pod názvom **Nabitá, ale zaistená** pauza fungovala ako logicky členiaci prvok situačne zložitejšieho textu, ako znak pochodov v mysliach literárnych postáv a tiež významný dramatický prostriedok textu z konfliktov na arabsko-izraelskom území, v básni Dany Podrackej **Mesačná milenka** pôsobil už nadužívane a snovú kontempláciu dovádzal až k nekonečnému natahovaniu mlčania. Niežeby výrazu chýbala logika, len divák v dlhých odmlkách strácal postupne záujem o komunikáciu s recitátorkou.

Iný generačný pocit

Nina Pompošová z Levíc (4. miesto, Cena starostu mesta Valašské Meziříčí) doplnila tohtoročný víťazný prednes Marka Vadasa **Život je štedrý**, ktorý zvláda bravúrne nielen v základnej rozprávačskej rovine a dialógoch, ale aj v nadhľade, kde súcit nad tragédiou človeka nahrádza irónia a ľadový humor. Ak Vadasovi recitátorka nezo-

stala nič dlžná, nemožno to stále povedať o Váľkovej **Sklúčenosti**, s ktorou zvíťazila na vlaňajšom HK. Hoci v celkovej konštrukcii zvládla náročnú stavbu básne a doviedla ju aj k účinnej pointe (víťazstvo smrti), pomerne rýchly tok jej reči a k tomu len zľahka naznačená práca s dôrazom neumožnili vytrhnúť Váľkove významy ani zreteľnejšie naznačiť pocitovú a postojoú rovinnu básne, vyložiť zložitejšie metafory tak, ako to vedeli recitátori 60. – 70. rokov minulého storočia. Ale možno len preto, že životný pocit dnešnej mladej generácie je už značne iný. V každom prípade to boli výkony, ktoré si zaslúžili vyššie umiestnenie.

Viacero prekladov Eugena Onegina

Marian Gajdoš z Chynorian (6. miesto), momentálne v našich súťažiach asi najstarší recitátor, prekvapil dramaturgiou a aj výkonom, hoci len časť poroty. Úryvkom z veršovaného románu Alexandra S. Puškina **Eugen Onegin**, konkrétnejšie záverečnou scénou stretnutia Onegina a Tatiány. V úvodný večer festivalu sme mali možnosť vypočuť si v programe Já píši Vám aneb Puškinův Evžen Onegin porovnanie viacerých českých prekladov nielen slávneho listu, ale aj iných

časť, napríklad charakteristiky Tatiány.

Pozoruhodné rozhodujúce detaily, ktoré autor programu Stanislav Rubáš z prvej časti knihy vybral a vtipne komentoval, prednášala Martina Longinová.

A z druhej časti knihy prispel do oneginovského „konceptu“ práve Marian Gajdoš. Hoci psychologicky nerozkrýval vnútorné hnutia Tatiány, jeho prednesu nechýbala zdravá miera emocionálnosti; pre neho však bol najdôležitejší jej morálny imperatív. Z tejto pozície a k tomu cieľu viedol svoju predstavu o dileme medzi láskou a spoločensko-sociálnou povinnosťou, navyše prehľadným a čistým spracovaním veršovej a strofickej formy básne. Jeho kompozícia z poézie Valentína Beniaka, s ktorou sa predstavil na HK (**Strážcovia a ochrankyne Slovenska**), tu nebola priaznivo prijatá.

Prekvapenie na 4. a 5. mieste

Z ďalších slovenských súťažiacich zaujali aj tie recitátorky, ktoré skončili súťaž Hviezdoslavovho Kubína na nižších stupňoch, alebo sa na nej nezúčastnili. Osobnostne i recitátorsky výrazne zapôsobili **Jasmína Jakalová** z Bánoviec nad Bebravou (4. miesto), škoda, že nie s literárne silnejšími textami (Zuzana Olešová: **Sťažnosť**, Erdős Virág: **Moja vina**), a tiež **Anna Lehotská** z Bratislavy (5. miesto) s citlivými zvnútornenými prednesmi Lýdie Vadkerti-Gavorníkovej **Som** a Ernesta Cardenala **Modlitba za Marilyn Monroe**, pričom najmä druhý prednes bol zaujímavým prepojením vnímania ľudskej duše herečky s obrazom showbiznisu a jeho odsúdením.

Moderná interpretácia s gitarou

Okrem amatérskych recitátorov sa v súťaži predstavili aj študenti Konzervatória v Košiciach, z ktorých zaujali **Filip Pavuk** (6. miesto, Cena Vladimíra Justla) a **Tomáš Hodermarský** (9. miesto). Pavuk zapôsobil príjemným prirodzeným hlasovým, rečovým a osobnostným prejavom, pripravil si zaujímavú skomponovanú baladu Janka Kráľa **Zakliata pan-**

na vo Váhu a divný Janko. V rozsiahlej skladbe podstatne skrátil jej prvú časť, avšak podstatu básne a jej celkovú kompozíciu zachoval, pričom účinne využil k strednej časti ľudovej balade o zakliatej panne gitaru. Pôvodnú melodiku verša takmer celkom odstránil, do veľkej miery aj pocit, z ktorého báseň vyrastá, sústredil sa na obsah výpovede, dej a komunikáciu s divákom. Vyšla mu moderná interpretácia, ktorá rezonovala v publiku. Menej sa mu darilo v zdĺhavej kompozícii českého básnika Jiřího Ortena **V mamince**, hoci si k nej našiel primeraný prístup, citlivosť, ale text rozhodne potreboval hlbšiu interpretačnú analýzu a následnú tvorbu. V každom prípade to boli skvelé literárne texty, podobne ako v prípade Hodermarského. Ten šiel náročnejšou cestou neznámych, resp. menej známych autorov. Poviedka **Kalika** od bangladéjskeho autora Numaira Choudhuryho je pre nás neznáma nielen vzhľadom na autora, ale aj tému – mrženie vlastných detí, na ktoré môže rodina žobrať,

a v obrovskej biede tak prežívať. Príbeh o svojej malej postihnutej sestre, s ktorou zdieľa spoločný život, rozpráva chlapec; recitátor sa veľmi sústredene snažil z malej plochy textu odovzdať detaily, ktoré príbeh identifikujú, a zároveň tvarovať rozprávača ako chlapca, čo spôsobilo istú umelosť jeho prejavu. V druhom kole predniesol intelektuálne náročnú poéziu poľského básnika Zbigniewa Herberta **Zápisky z mŕtveho domu** o úlohe výnimočného jednotlivca pre skupinu v existenciálne výnimočných alebo ohrozujúcich situáciách. Zodpovednej práci s výkladom obsahu básne i rešpektovaním jej veršovej a strofickej formy chýbalo dôraznejšie čiastkové pointovanie a z neho vyplývajúca možná gradácia výstavby myšlienkového obrazu a prednesu.

Stavili na humor

Českí víťazní recitátori priniesli prevažne humorné texty a interpretácie. V I. kategórii to bola **Anna Kravchuk** (2. miesto) s hereckými sklonmi, ktoré lepšie dosadli na

interpretáciu listu vidieckej ženy písaného a šŕŕavnato prednášaného v dialekte (Ludvig Thoma: **Dopisy poslance**) než na dávnu legendu (Evenkovia: **Legenda vo bílym havranovi**).

Druhú kategóriu vyhodnotili najmä českí porotcovia v prospech spomínaného humoru. Každý z ocenených ho tvaroval v inej polohe: **Hana Patrasová** (1. miesto – Sławomir Mrozek: **Fakt**, Edward Lear: **Sbor pelikánů**) sa nebála ostro kontúrovaného až prehnaného výrazu, ktorým najmä v druhej básni vytvorila metaforický obraz súčasných zborov a vrcholných národných i nadnárodných orgánov; **František Barták** (2. miesto – Wolf-dietrich Schnurre: **Princezna přijde ve čtyři**; Tu Fu, Konfucius: **Válka**) dosahoval humor pauzou, napätím a očakávaním, po ktorých nasledovala až omračujúco jednoduchá replika aj intonácia. Zaujímavá bola jeho druhá kompozícia zo starej čínskej poézie, sprevádzaná hrou na flaute.

Kristýna Bejdáková (3. miesto – Jiří Šotola: **Milenci**, Karel Čapek: **Semínka**) si získala porotu aj divákov prostým až plachým výrazom, v ktorom sa však nestrácal význam slov ani celková výpoveď. Naopak, málo prostriedkov dokázala vypovedať dost, najmä v Čapkovej poviedke zo Zahradníkovho roka.

Stojí za to udržať tradíciu

Tohtoročný festival sa konal v roku 100. výročia vzniku našej niekdajšej spoločnej republiky. Hoci tu k výročiu nezaznelo nič osobité okrem súťažného prednesu Ľubomíra Scherhaufera z Bratislavy (Adolf Heyduk – Pavol Országh Hviezdoslav: **Bratom Slovákom – Bratom Čechom**), samotná tradícia festivalu a jej udržiavanie nám spoločnú existenciu bude pripomínať aj naďalej. Zrejme dovtedy, pokiaľ vydrží pohostinnosť mesta a Kultúrneho zariadenia mesta Valašského Meziříčí, ktoré vytvára pre toto podujatie naozaj príkladné organizačné i sociálne podmienky. Aj preto sem slovenskí recitátori tak radi chodia.

Veronika Mészárosová

Po prvý raz TvorBA

V prvej polovici októbra sa na viacerých miestach v Bratislave uskutočnil pilotný ročník dní neprofesionálneho umenia. Na festival prišli víťazi a ocenení z celoštátnych súťaží a prehliadok, naozaj najlepší z najlepších.

TEXT: Jaroslava Čajková
FOTO: Jakub Jančo

Divadelníci a recitátori majú od okresov cez regióny, kraje až po celoštátnu úroveň svoj systém súťaží a prehliadok zavŕšený vrcholným festivalom Scénická žatva. Schádzame sa pravidelne na dohodnutých miestach a v danom čase niekoľkokrát za rok. Pri všetkých problémoch a sťažnostiach je tu platforma, ktorá umožňuje divadelníkom a recitátorom prezentovať sa, konfrontovať, diskutovať, vzdelávať sa, inšpirovať. Podobný model s obmenami, avšak bez osobitého vyvrcholenia,

majú aj ostatné oblasti amatérskej tvorby – folklór, inštrumentálna hudba, zborový spev, autorská pieseň, film, fotografia, výtvarné umenie. Tento jedinečný systém súťaží, ktorý začal vznikať v 50. rokoch a sformoval sa v 60. rokoch minulého storočia, prežíva dodnes a vytvára motiváciu, platformu aj priestor na odborný a umelecký rast jednotlivých oblastí umeleckej tvorby. Každá oblasť sa má čím pochváliť. Folklór monumentálnosťou a masovosťou, film úspechmi v medzinárodných súťažiach, hudba a spev pestrosťou foriém. Starostlivosť štátu o tvorivých jednotlivcov a skupiny prináša výsledky v produkovani schopných ľudí nielen pre umeleckú oblasť,

MoDRé TRaKy, Vráble –Hore

ale aj kultúrno-spoločenský život a tiež pracovný proces. O tom niet pochýb. To, čo v amatérskom, respektíve neprofesionálnom umení (aby sme použili najnovší termín) chýbalo dlhé roky, bolo prepojenie jednotlivých umeleckých oblastí. Deficit pocítujeme už niekoľko rokov, lebo prehliadky a súťaže sa konajú paralelne, mnohé približne v rovnakých termínoch a sledovanie viacerých oblastí je tak veľmi sťažené. Pritom vzájomné poznanie a inšpirovanie môže pomáhať ďalšiemu rozvoju jednotlivých oblastí aj kultúre ako celku.

Pilotný ročník dní neprofesionálneho umenia

Vychádzajúc z tohto stavu a prirodzených kultúrnych požiadaviek sa Národné osvetové centrum odhodlalo pripraviť nekonfrontačnú prehliadku všetkých oblastí neprofesionálneho umenia, ktoré garantuje svojimi súťažami. Tím pracovníkov pod vedením Tatiany Šiškovéj sa rozhodol umiestniť festival do hlavného mesta, aby jednak ono malo možnosť spoznávať a podporovať talent národa, ktorý sa prezentuje v rôznych iných mestách a miestach na celoštátnych súťažiach, a jednak aby vznikol hlbší vzťah tvorcov zo všetkých kútov Slovenska k hlavnému mestu. A ak

sa to môže diať prostredníctvom výsledkov najvyššej kvality, je to nielen nádherný proces osobitého druhu komunikácie, ale aj obojstranné obdarovávanie.

Takto teda vznikla TvorBA 2018, pilotný ročník dní neprofesionálneho umenia, ktoré sa uskutočnili 11. – 14. októbra na viacerých miestach v Bratislave. Na festival prišli víťazi a ocenení z celoštátnych súťaží a prehliadok, naozaj najlepší z najlepších. Vo V-klube sa predstavili detskí i dospelí recitátori a detský recitačný kolektív (Dobrozvítaží z Nižnej) zo 64. Hviezdoslavovho Kubína, kapela z Dolnej Lehoty a pesničkár Tomáš Pohorelec zo Strunobrania, ba aj skvelá dychovka (Festivalový orchester Bratislava) zo súťaže Hečkova Súča 2016.

Malá scéna STU patrila divadelným súborom (MoDRé TraKy z Vrábel', Gong z Bratislavy, effected zo Senca, KLUD z Kladzian, Slúchadlo z Nitry, Hugo z Pruského) zo súťaží Zlatá priadka, Divadlo a deti, Hviezdoslavov Kubín, FEDIM a Belopotockého Mikuláš.

Hoci bola Malá scéna STU trochu malou pre folklórne produkcie (Ša-folka zo Smižian, Jadlovček z Margecian, Raslavičan z Raslavič, Nagy Csali zo Šamorína, ale aj jednotlivci speváci, hudobníci a tanečníci), stiesnenosť podporila subtilnosť

Divadlo poézie effecteD,
Senec – Kde domov můj?

spevov a menších kolektívov, tým väčším pridala na magickosti a koncentrácii atmosféry. Bolo možné vidieť to najlepšie zo súťaží Šaffova ostroha, Pod Likavským hradom, Tancuj, tancuj, Nositelia tradícií, Vidiečanova Habovka.

V kine Lumière sa premietali ocenené filmy nielen z našich prehliadok CINEAMA 2018, ale aj medzinárodnej súťaže UNICA (Lovec), vo františkánskom Kostole Zvestovania Pána zazneli inštrumentálne a vokálne diela v podaní Komorného orchestra Technik z Bratislavy a speváckych zborov (detský Voce Eufonico z Novej Bane, dievčenský IUVENTUS PAEDAGOGICA z Levoče, komorný Chorus minor z Levoče) zo súťaží Mládež spieva, Viva il canto, Diver-timento musicale.

Výstava fotografií zo súťaže AMFO 2017 spolu s výstavou 50 rokov Javiska obohacovala zážitky z predstavení vo vstupných priestoroch Malej scény STU a pozoru-

hodné maľby, tapiséria, kamenné reliéfy, drevené plastiky a ostatné výtvarné práce zo súťaže Výtvarné spektrum 2018 zaplnili átrium Univerzitnej knižnice v Bratislave.

Pestrá paleta žánrov a kategórií

Celý festival otváral seminár zahraničných účastníkov, ktorí formou prezentácií a prednášok predstavili neprofesionálnu tvorbu vo všeobecnosti a v inštitucionalizácii (Slovensko, Česko) alebo sa venovali jej segmentom (amatérsky film v Rakúsku, svetová organizácia pre amatérsky film UNICA, tanečná príprava detí v Maďarsku). Programy sprevádzalo množstvo workshopov pre účastníkov aj iné cieľové skupiny; tie značne obohatili tvorivé túžby účastníkov i divákov a vytvorili ponuku vyskúšať si tvorbu v každej oblasti.

Divadelníci a recitátori predstavili svoju oblasť v pestrej palete žánrov a kategórií. Nezasvätených divákov prekvapili výpoveďami a živými for-

mami recitátori, publikum prevažne zo škôl dojal témou i spracovaním detský súbor z Vrábel', k veselosti i vážnemu zamysleniu ho dovedli mládežnícke súbory a divadlo dospelých.

Pre divadelníkov tu bola zaujímavá možnosť inšpirovať sa napríklad folklórom. Zmyslová a emocionálna sila divadelného a folklórneho predstavenia sú približne rovnaké, divadlo môže vo folklóre čerpať z ľudovosti všetkých scénických zložiek, folklór v divadle napríklad stavbu mizanscén. Jej prirodzené a originálne využitie predviedla folklórna skupina Raslavičan z Raslavič. Ich vystúpenie Take me bulí... na 105 % stálo na pomedzí oboch žánrov. Kolektív vytvoril obrázok zo života našej dediny konca 40. a začiatku 50. rokov, keď sa spájala kultúra s politickým ovplyvňovaním aj pracovným procesom. Prepojenie dedinskej či roľníckej výročnej schôdze s premietaním filmov a ľudovou zábavou vychádzalo z histo-

rického materiálu, ktorý tvorcovia rozpracovali vo všetkých tvorivých zložkách – dramaturgickej, režijnej, choreografickej – detailne, organicky a s humorom. Divadelná mizanscéna prechádzala do tanečnej choreografie, tá zas o chvíľu dala priestor dialógu či monológu. Súbor navyše pripustil k ľudovým krojom aj oblečenie charakteristické pre dedinu 50. rokov s károvanými košelami, baretkami – rádiovkami, takže vzniklo čosi ako historický realistický úsmevný obraz, profesionálne vypracovaný, ktorý vždy prináša pre diváka pobavenie a radosť. Samozrejme, nejde o väčší dramatický konflikt, dobre urobený divadelno-tanečný dokument doby je však zaujímavý z hľadiska poznania i zmyslového potešenia.

Dramaturgické rámcovanie

a jednoduché scény či mizanscény využíva viacero folklórnych súborov a skupín. Väčšie prepojenie s nimi by mohlo zdokonaľovať a osviežiť

aj tvorbu mnohých dedinských súborov, ktoré rady siahajú po slovenskej klasike a chcú zotrvať pri insitnejších divadelných postupoch. Hoci tieto súbory neprerážajú novými výbojmi, mnohé dedinské, vidiecke a neraz aj mestské súbory „ľudovým“ divadlom žijú, hoci ich súťaž kvalifikuje ako menej hodnotné.

Založí pilotný ročník novú tradíciu?

Umelecký prednes a naň nadväzujúce recitačné kolektívy sa okrem divadla mohli inšpirovať napríklad speváckymi zbormi. Aj tu sa do tvorby dostávajú moderné postupy, rôzne zvukové a rytmické hry, ktoré nečakane ozvlášťujú melódiu aj celý zborový vokál. Pre režisérov, ale aj hercov mohla byť zaujímavá fotografia ako zakliaty potenciál dramatickej situácie. Amatérsky hraný film,

KLUD, Kladzany – Jozef Jenčo: Cicho, bo skajpujem s dzifku!

hoci na krátkej časovej ploche, sa rozvinul do pozoruhodných charakterov a scén (1499, Víťazstvo, Pálivý challenge). V bohatosti tém a filmových postupov by si zaujímavé impulzy objavili aj divadlá poézie. Animovaný film (Ako vzniká dúha, Struggle), ale aj rôzne podoby poetizácie filmu (film noir Golden hands, spomínaný Lovec Šimona Šeba, ktorý pred viac ako desaťročím začínal ako recitátor na Hviezdoslavovom Kubíne) spolu s pozoruhodnými malbami a výtvarnými artefaktmi nielenže podnecovali zmyslovú fantáziu, ale ukázali aj rôzne typy materiálu využiteľného i na javisku, a tiež tvorivé postupy – najmä z filmu strih – pri výstavbe javiskového obrazu a scény.

Hoci pilotný ročník nesplnil všetky nároky veľkého podujatia (hlbšia odborná reflexia, masívnejšia medializácia), rozhodne zvládol náročnú programovú koncepciu a skladbu, živý, pôsobivý a zdravý vizuál, ktorý prepájal a spájal všetky súčasti neprofesionálneho umenia, obsažný bulletin, dopĺňajúce programy a esteticky príjemné prostredie najmä V-klubu. Spojil oddelené časti neprofesionálneho umenia do jedného celku a po prvý raz tak prakticky dáva amatérom na celoslovenskej úrovni najavo, že v umení sa netreba len vyčleňovať, ale aj spájať. Nevedno, či prieskumný ročník založí novú tradíciu. Závisí to nielen od financií, podpory Ministerstva kultúry SR, ktoré festivalu finančne pomohlo, ale aj od energie ľudí, ich ochoty a schopnosti spolupracovať vo viacerých zložkách a úrovniach. TvorBA 2018 sa jednoznačne vydarila a naznačila nové možnosti a ciele amatérskej či neprofesionálnej tvorby. Nová tradícia by slovenskej kultúre pomohla, lebo je čo prezentovať medzi jednotlivými oblasťami navzájom, ale aj divákovi z celého Slovenska i zahraničným návštevníkom. Ide len o to, či nám na spoločnej komunikácii v neprofesionálnej tvorbe a jej prezentácii záleží. ■

Lomničárky sa stále vracajú

Boli to dva dni poháňané úžasnou energiou. Slovám tu bolo teplo ako pod perinou a duši tiež. Naša Vansovej Lomnička je silne návyková. Ale netreba sa báť, nie je to škodlivá lež zdraviu prospešná droga.

TEXT: Lubica Bekéniová
FOTO: archív organizátorov

Verím, že vyslovené slovo nakloní vesmír.
Miroslav Válek

Bola to nádherná jeseň, október. Obradná sieň Mestského úradu v Starej Ľubovni sa začínala naplňať vzrušenou vravou, chvíľami stíšenou, podchvíľou narušenou výbuchmi nadšenia zo stretnutia blízkych. Slávnostnej výzdobe dominovala jarabina, symbol **51. našej Vansovej Lomničky**. Zaznievali citlivé tóny speváckeho tria, dojímal príhovor primátora mesta Ľuboša Tomka, úvodný, citlivo spradený kultúrny program pod umeleckým vedením vedúcej oddelenia školstva a kultúry MsÚ v Starej Ľubovni Evky Kollárovej a slávnosť slova sa začala.

Po minuloročnom jubilejnom veľkolepom ročníku Našej Vansovej Lomničky, medzinárodného festivalu umeleckého prednesu žien, by sa mohla očakávať nižšia úroveň; opak bol však pravdou. Ukázalo sa, že NVL sa stala srdcovou potrebou pre mnohé ženské recitátorské stálice; mladučké dievčinky prišli v sprievode svojich pedagogičiek či mám na skus, verme, že nie posledný raz.

V Starej Ľubovni sa tak stretlo v ľudsky aj umelecky inšpirujúcej a prajnej atmosfére 32 recitátoriek zo Slovenska, Poľska a srbskej Vojvodiny. Pozoruhodné bolo vekové rozpätie. Tento úkaz od 16-ročných adolescentiek po zrelé ženy až do 85 rokov nie je celkom štandardný. Porota pracovala v zložení: Lubica Bekéniová, Ján Petrik, Soňa Šebová a rozhodla o udelení dovedna 12 cien.

Prvé tri zaslúžené miesta

Najvýznamnejšie ocenenie, Cenu poroty, získala *Júlia Čurillová* z Domaňoviec, ale sprostredkovať zážitok z jej výkonu je ozajstná dilema či priam nemožné. Báseň s názvom *Vďaka* napísal, ako už tradične, Tomáš Repčiak. Poeticky do nej vtesnal život Milana Rastislava Štefánika. Je to silná výpoveď vyjadrená z pozície Štefánika, ale aj jeho poslednej osudovej lásky, markízy Giuliany Benzoni. Recitátorka dokázala mužskú a ženskú optiku vyjadriť veľkolepo, a pritom mimoriadne jednoducho, len otočením šiltovky, ktorú mala na hlave (odetá v dlhom čiernom koženom kabáte). Z opačnej strany šiltovky to bol Giulianin klobúčik. Princíp pars pro toto fungoval, podporoval autenticitu výpovedí a vyvolával úžas, hoci v drsných

tónoch. Dekódovať literárny text nebola maličkosť. Je plný alúzií na životné peripetie nášho veličána, a tak stimuluje vnímateľa snoriť po osude M. R. Štefánika a žasnúť nad silou ľudského ducha uväzneného v chorľavom tele hrdinu. V jedinečnej chvíli prednesu je hrdinkou recitátorka obdarená nedefinovateľnou schopnosťou na pomedzí mágie a zázraku. Kiežby ju mohli počuť tí, ktorí pochybujú o zmysle umeleckého prednesu.

Ingrid Závodská z Humenného (Cena predsedu Prešovského samosprávneho kraja) a jej *Zakliata panna vo Váhu a divný Janko* od Janka Kráľa – ďalší temer zázrak. Vnímateľ by si mohol pomyslieť, že ide o klasiku zapadnutú prachom. Ani náhodou! Od prvého slova recitátorka chytala vnímateľa do pasce a počas celého prednesu ho držala sústredenou energiou svojej imaginácie. Začínala takmer monotónne s veľkou dávkou záhadnosti, dômyselne si tak budujúc priestor pre gradáciu, ale nie dynamiky ani tempa, lež nástojčivosti, sugestívnej schopnosti držať v sebe predstavu absolútnej intenzity a vysielat ju. Bola to nesmierna sila, ktorá strhávala spolu s hrdinom do dravého prúdu. Podchvíľou hrozilo nebezpečenstvo utopenia vo víre umeleckého obrazu, ale

Júlia Čurillová, Domaňovce

následne sa podarilo vyplávať s veľkou vďakou.

Ak prvé dve recitátorky vysielali na vlnách tragiky, tretia ocenená (Cena Ľubovnianskeho osvetového strediska) *Bibiana Kincelová* z Nového Mesta nad Váhom tvorila ich kontrapunkt. Próza Vismy Belševicovej z Litvy *Pre tú bláznivú Paulínu* ponúkala návštevu kuriózne domácnosti dvoch sestier, chystajúcich sa na odchod zo slzavého údolia pozemského života na večnosť. Zdanlivo neradostná téma, ale spôsob jej uchopenia vyvolával salvy smiechu a neutíchajúceho potlesku. Auditórium tvoria väčšinou skúsené recitátorky a tie vedia v úlohe vnímateľov oceniť pozoruhodný výkon. Kto nezaťme, dostane sa mu zdvorilostného potlesku, v tomto prípade však zaznel maratón potlesku pre obdivuhodne disponovanú recitátorku.

Humor aj dojímavá citlivosť

Lenora Nátherová z Bratislavy (Cena primátora mesta Stará Ľubovňa) zakaždým prichádza s kvalitnou lektúrou. *Pieseň o láske a smrti korneta Krištofa Rilkeho* od Rainera Maria Rilkeho v preklade Milana Richtera je tvrdý interpretačný oriešok. Ak Rilke v tomto diele podľa odborníkov „doviedol svoje umelecké myslenie až na samotný okraj ľudských možností“, *Lenora Nátherová* siahla až na

Ingrid Závodská, Humenné

vrchol svojich interpretačných možností. Celý čas vrcholne sústredená, zaklínala vedomie publika, vydala zo seba absolútne maximum, siahla aj po mimojazykových prostriedkoch – na významovo exponovaných miestach využívala tamburínku – a burcovala. Sugestívne podanie až po hranicu ľudských možností v rýchlym tempe bolo však pridlhé, na vnímanie a dekódovanie prináročné, chvíľami až príliš zvnútornené. Kontraproduktívne počínanie. Prečo sa ho recitátori dopúšťajú? Prečo nevedia odhadnúť mieru schopnosti recipientov efektívne vnímať? Zdá sa, že recitátor v snahe poskytnúť maximum relevantných informácií nie je schopný škrtiť.

Duňa Hrabinská z Bratislavy (Cena prednostu MsÚ v Starej Ľubovni) prišla s Halinou Pawlowskou a jej *Kleopatrou* z knihy *Manuál zrelej ženy*. Text síce nie je žiadnym umeleckým vrcholom, ale jej padol ako uliaty. Dokázala ho podať presvedčivo a zároveň rafinovane. Štýl jej prednesu bol v kontraste so zmyslom textu, a tak sa stal zdrojom komickosti, čo ju vynieslo na vrchol pri hlasovaní o Cenu divákov. Pravdivo a prirodzene komunikovať, to je silná stránka tejto recitátorky a téma „trapsu“, ktorý zažíva hrdinka v očakávaní zidealizovaného stretnutia s potenciálnym nápadníkom, silne rezonovala v radoch žen-

Bibiana Kincelová, Nové Mesto nad Váhom

ského publika. Aj keď problematiku textu recitátorka spracovala a odovzdala viac ľudsky ako umelecky, dokázala si získať aj priazeň poroty.

Mária Škarohlídová z Bratislavy (Cena vedúcej oddelenia školstva a kultúry MsÚ v Starej Ľubovni) predniesla známu poviedku Jozefa Gregora-Tajovského *Mamka Pôstková* s jednoduchým posolstvom. Málokto očakával prekvapenie, ale stalo sa. Ako to recitátorka dokázala? Zapôsobila hlasom, spôsobom modulácie. Jej hlas hladil, slová sa jemne dotýkali zmyslov a realita poviedky sa pritom vrývala drsným povrchom do kože a prenikala do vedomia. Dvanásťstranovú poviedku dokázala zoškrtiť mimoriadne zručne; kompozične citlivo vystavaný celok oslovil, dojmával, vzbudzoval súcitiť. Recitátorka pritom len prosto, neokázalo, jemne a citlivo ponúkla živý obraz obyčajnej statočnej ženy.

Vnímateľov vtiahli do deja

Zaujala aj *Daniela Arbetová* z Nového Mesta nad Váhom (Cena Ľubovnianskeho múzea), a to *Válkovými Zvonmi na nedelú*. Kvalitná dramaturgia, dokonale súzvučnosť básne s naturelom recitátorky, dobre zvládnuté výrazové prostriedky, najmä tempo, dôrazy a pauzy slúžiace stále aktuálnemu posolstvu, to boli devízy, ktoré priniesli hodnotný zážitok a vyniesli *Arbetovú* do kruhu ocenených.

Mária Škarohlíďová, Bratislava

Výrazne oslovila aj *Martina Ogurčáková* (Cena okresnej organizácie Únie žien Slovenska) zo Spišskej Novej Vsi (Ján Hollý: Hojka). Zaujala už príchodom, mierou štylizácie zvukových aj vizuálnych prostriedkov, kostýmom, zvukmi zvoncov, ktorými dotvárala atmosféru celého umeleckého výkonu. Účinne dokázala uplatniť psychologickú pauzu, tempo a jeho náhle zmeny – agogiku. Bol to zážitkový, sugestívny prednes. Diskutabilná bola miera využitia zvukov zvoncov evokujúcich pohyb oviec tam, kde pôsobili ilustratívne a prvoplánovo. *Viera Sláviková* z Považskej Bystrice (Cena zboru pre občianske záležitosti) rozohrala v próze Petra Karvaša *Láska k leštenému nábytku* situáciu manželského spoluzitia, presnejšie zbožňujúci vzťah manželky k manželovi a písaciemu stolu zhmotňujúcemu jeho inteligenciu. Dobrý výber

Lenora Nátherová, Bratislava

46 JAVISKO

Duňa Hrabinská, Bratislava

vo vzťahu k naturelu recitátorky a skvelý výkon len potvrdzoval jej schopnosť plasticky kreovať obrazy a v závere vypointovať komickosť neopodstatnenej adorácie manželovho intelektu. *Marženka Žiaková* zo srbskej Kovačice (Cena Ľubovnianskeho literárneho klubu) prostredníctvom vtipného textu Márie Kotvášovej-Jonášovej *Pravý a ľavý sused* suverénne rýchlym tempom „premietala“ obrazy susedského spoluzitia. Recitátorsky vďačná próza jej ponúkla príbehovú oporu. Vnímatelia si prišli na svoje, pretože recitátorka ich dokázala vťahovať do deja živo, spontánne, energicky, a pritom zvukovo uchu lahodiacou mäkkou výslovnosťou.

Bez uznania neodišiel nikto

Anna Pokorná zo Sládkovičova si z rúk primátora prevzala Cenu Lomničky, ktorú organizátori

Viera Sláviková, Považská Bystrica

Marženka Žiaková, Srbsko

udeľujú za dlhodobé pozoruhodné recitátorské výkony, vernosť Našej Vansovej Lomničke a jej vytrvalú propagáciu.

Bez uznania neodišli ani mladučké recitátorky, v ktorých umenie prednesu ešte len dozrieva, ale ich výkony už dávajú tušiť nádejnú recitátorskú budúcnosť. Išlo o Henrietu Bobulovú zo Šintavy (Dagmar Mária Anoca: Nárek neveriacej), Žofiu Kráľovú zo Smrečian (Roald Dahl: Koža), Kláru Kútnikovou z Hubovej (Dana Podracká: Bábika), Alexandru Harvanovú z Humenného (Rainer Maria Rilke: Orfeus. Eurydika. Hermes), Tamaru Kenderovú z Ružomberka (Etgár Keret: Rúry), Stelu Hrušovskú z Harichoviec (Janko Kráľ: Povešť), Nikolu Húskovú z Likavky (Mikuláš Kováč: Balzac), Soňu Sokolovú (Wisława Szymborska: Jarmok zázrakov – montáž), Danicu Vřbovú zo srbskej Hajdušice (Mária Kotvášová-Jonášová: Mám ho aj po-bozkať?).

Slávnostný galaprogram v podvečer prvého dňa ponúkal bohatý program v drevenom kostolíku sv. Michala Archanjela v skanzene pod Ľubovnianskym hradom. Krojované svetlonosičky, pohostenie pred vstupnou bránou a vo vnútri kostolíka nádherné hlasy folklórnej skupiny Poľana z Jarabiny, veľkolepý spev národného umelca z Ukrajiny Petra Matija, ako aj ďalšie umelecké zážitky večera útočili na city všetkých účastníkov. ■

Jozef Hollý – otec Kuba a Geľa

K blížiacemu 140. výročiu narodenia významného slovenského dramatika perom známeho rozhlasového autora o rozhodujúcich hrách nášho divadelníctva.

TEXT: Ján Bábik

FOTO: Lukáš Piaček a archív mesta Stropkov

„Dňa 3. novembra zomrel mladý 33-ročný spisovateľ, evanjelický kňaz Jozef Hollý. Začiatky oprávňovali Hollého k nádejám. Prvé dielo *Márnotratný syn* vzbudilo pozornosť, nastolením protialkoholickéj tendencie vyniklo nad bežné u nás urbánkovské ľudové hry. Ale pozdejší vývin nedoniesol mnoho pokroku. Plytkosť slovenskej kultúrnej pôdy nedovolila koreňom stromu vniknúť hlbšie, hôrnej čiernej zeme nebolo nadostač a do cudziny pre úrodnú pôdu spisovateľ nešiel.

V *Geľovi Sebechlebskom* – veselohra inak bledých charaktarov a plytkého deja – aspoň poukázal spisovateľ na zaujímavú, literárne dostatočne nevyužitú osobu slovenského intriganta *Geľu*. Keď po *Márnotratnom synovi* nenašli sme v Hollého dielach postupu a vývinu, ale naopak – úpadok – nečakali sme viac od neho pozdvihnutie slovenskej dramatickej tvorby, no predsa žiaľ nám za mladým životom.“

Takto nie práve najdôstojnejším spôsobom sa rozlúčil mesačník hlasistov *Prúdy* s mladým talentovaným slovenským dramatikom Jozefom Hollým. Nekrológ bol nielen nepravdivý, ale vyložene nespravodlivý. Budúcnosť doká-

zala, že Hollého hry si aj vďaka rozhlasovým a televíznym spracovaniam našli vďačného diváka a poslucháča.

Vzdialený od divadelného sveta

Jozef Hollý sa narodil 29. januára 1879 v Skalici. Študoval najprv na gymnáziu v rodnom meste a potom pokračoval na evanjelickom lýceu v Bratislave. Tu nadobudol aj vreľý vzťah k divadlu. Často navštevoval divadelné predstavenia, ba ako septimán chcel odísť s jednou kočovnou spoločnosťou. Len na energický zásah otca sa vrátil k štúdiám. Po ukončení teologickej akadémie bol kaplánom v Petrovci a potom v Starej Turej.

Jozef Hollý svoje prvotiny publikoval v *Národných novinách*. Boli to krátke poviedky a humoresky zo študentského života. Prvú dramatickú prvotinu *Márnotratný syn* uverejnil v roku 1902 v *Slovenských pohľadoch*. Hra si získala priaznivý ohlas a už v nasledujúcom roku sa hrala v Liptovskom Svätom Mikuláši a na augustových slávnostiach v Martine.

V roku 1903 odišiel Hollý z fary v Starej Turej do Moravského Lieskového, kde žil až do svojej nečakanej smrti. Tu, vzdialený od veľkomestského divadelného sveta, využíval svoje jazykové schopnosti. Okrem v Rakúsko-Uhorsku samozrejme maďarčiny a nemčiny hovoril po poľsky, rusky a anglicky. Čítal diela významných svetových drama-

tikov a veľmi naňho zapôsobil Shakespeare, ale aj ruská realistická klasika. V roku 1904 napísal hru *Kubo*. Hádka dvoch susedov v Moravskom Lieskovom o majetky a deti ho inšpirovala na napísanie veselohry. Pranieroval v nej špekulantstvo a ziskuchtivosť, ktoré sú príčinou rozvratu medziľudských vzťahov.

Významné návštevy na fare

Aj keď Hollý žil v malej dedine v Moravskom Lieskovom, nedá sa povedať, že by bol úplne odtrhnutý od vtedajšieho kultúrneho života. V neďalekom Novom Meste nad Váhom sa pravidelne stretával s vtedajšími významnými slovenskými politikmi, bratmi Markovičovcami. U Rudolfa Markoviča sa zoznámil aj so začínajúcim básnikom Jankom Jesenským. Na fare ho pravidelne navštevovali významné osobnosti slovenského kultúrneho, vedeckého i politického života – Ľudmila Podjavorinská-Riznerová, Pavol Socháň, Jozef Ľudovít Holuby, Samuel Zoch, Andrej Kmeť, Dr. Pavol Blaho, Karel Kálal, Dr. Alojz Kolísek a mnohí ďalší. S Igorom Hrušovským zakladal na kopaniciach úverové družstvá a snažil sa vymaniť slovenský ľud zo závislosti úžerníkov. A pritom písal ďalšie hry – drámu *Amerikán*, v ktorej nastolil mravné a sociálne problémy vysta-hovalectva, a hru *Černová*. Už samotný názov hry napovedá, že Jozef Hollý reagoval na černov-

DS Stožkár, Stožok – Jozef Hollý: Kubo, 2014

skú tragédiu, udalosti súvisiace s vysviackou kostola v dedine pri Ružomberku 27. októbra 1907. Hra sa, samozrejme, nedostala počas Rakúsko-Uhorska na javiská, ba dokonca autor ju radšej publikoval v českom časopise *Naše Slovensko* pod pseudonymom Sergej Tritonovič.

Kritika ho neznechutila

Aj keď Hollého hry *Márnotratný syn* a *Kubo* s obľubou naštu-dovávali ochotnícke súbory, k samotnému autorovi kritika nebola zhovievavá. Veľmi kritické poznámky o jeho tvorbe uverejnil v Prúdoch v roku 1909 Pavel Bujnák v stati *O novšom slovenskom dramate*: „Jozef Hollý skorej sa druží ku starším ako ku mladším, zvlášte svojím dejom a rozprávkou. V jeho dramatách ešte veľkú rolu hrá napr. očarenie, potom vysvitnutie niečoho, náhle a náhodilé poznanie dačoho, slovom náhoda. Charaktery tiež nevystupujú jasne, nie sú určité, a následovne kde-tu pomýlená je i psychológia. Za to cieľa svojho neminú ani tieto práce; písané sú tiež pre zábavu, a to dosiahne vo veľkej miere. I na poli veselohry sa pokúsil Hollý v Kubovi, ale tu komikum je čisto

rečové, okrem snád'jednej situácie komickej, a o charakterovom komikume nemôže byť ani reči, to je pomýlené úplne, lebo hlúpy človek sám v sebe je nie komický, ale polútovaniahodný.“ Kritické výčitky mladého autora neznechutili. Napísal ďalšiu komédiu *Geló Sebechlebský*. Ako vzor mu poslušil bansko-bystrický figliar, ktorého do našej literatúry uviedol v polovici 18. storočia gymnaziálny učiteľ a korektor slovenských spisov v Landererovej tlačiarňi v Bratislave Ján Chrastina. Jozef Hollý o svojom hrdinovi napísal: „*Geló Sebechlebský je osoba historická. Ako študent v Banskej Bystrici rozličnými figlami a kúskami stal sa povestným. Bol zo Sebechlieb, z chudobnej zemianskej rodiny – všadebol, ani doktor Faust. Ale fabula tejto práce nie je čerpaná z kúskov Gelových, je to invencia úplne autorova.*“

Využil skutočnú historickú postavu

Jozef Hollý v *Gelóvi Sebechlebskom* potvrdil, že mu sedí komediálny až satirický žáner. Vysmial sa z vtedajšej malomestskej spoločnosti, z jej

pachtenia za bohatstvom a za titulmi. Ústredným motívom hry je snaha bohatého meštana Antala Potockého vydať peknú dcéru za doktora – úplne jedno za akého, či filozofie, práv, alebo medicíny, či za človeka charakterného, alebo prízemného, prirodzene inteligentného, alebo tučmáka, len nech sa mu pred menom skvie hrdý titul – doktor.

Keď po rokoch *Gelá Sebechlebského* upravil a skrátil dramatikov syn Martin Hollý st. a s úspechom hru inscenoval v martinskom divadle, charakterizoval ju takto: „*Boj neskazených proti skazeným, proti malomeštiackemu filisterstvu a hmotárskemu špekulantstvu. Treba teda jasne postaviť mladých na čele s Gelom – prútikom, ktorý šibe do živého, proti tým, ktorých treba ním poriadne šibnúť!* V zmysle tohto zámeru musia byť ujasnené všetky vzájomné vzťahy a zábery jednotlivých dramatických postáv, všetko ich konanie musí logicky a ústrojne sledovať tento cieľ. Vzťahy sa, pravda, priebehom deja menia podľa boja, rozporov a vzájomného presviedčania konajúcich osôb, menia sa i v takto vzniklých rozličných situáciách. Jednako každá konajúca postava

Ondavan, Stropkov – Jozef Hollý: Figliar Geľo Sebechlebský, 2003

musí byť v hre z hľadiska jej životného náhľadu jasne zatriedená so zreteľom na spomenutý ústredný konflikt, okolo ktorého sa odohráva mnoho súbežných, hru oživujúcich zápletiiek, robiacich jej dej životnejším a komplikovanejším.“

Geľo Sebechlebský je hra plná satiry, ktorá pranieruje ponímanie manželstva ako otázku obchodu. V istom zmysle je Hollý novátorom – manželstvá uzatvárané pre majetok sú v literatúre časté, ale nóvum bola honba za ženichom s doktorským titulom a snaha dostať sa prostredníctvom neho do vyššej, vzdelanejšej spoločnosti. Vo veselohre plnej vtipných situácií napokon vďaka Geľovým intrigám zvíťazí zdravý rozum a cit nad chladnou vypočítavosťou.

V stopách otca a deda

Geľu Sebechlebského sprevádzali rozporné kritiky. *Prúdy* o hre priniesli zápornú recenziu, hoci v *Slovenských pohľadoch* vyšla ešte len jej prvá časť. V decembri 1912 mala hra premiéru. Inscenovali ju členovia robotníckeho ochotníckeho krúžku v Liptovskom Svätom Mikuláši.

Autor sa premiéry, žiaľ, už nedožil. Zomrel nečakane 3. novembra 1912 vo veku 33 rokov. Smrť Jozefa Hollého bola veľkou stratou pre slovenské divadelníctvo. *Geľo Sebechlebský*, ale aj ostatné hry naznačovali, že jeho talent sa mohol v neskoršom veku plne rozvinúť.

Priateľka a obdivovateľka jeho tvorby Ľudmila Podjavorinská napísala do Dennice tento nekrológ: „Nášho Hollého osud zahodil na tichú faru pohraničnej viesky. Tam mohol rásť, utvárať sa jeho talent. Ale prostý, ohraničený kruh, úzke okolie, nízky obzor zapadlej dediny ťiažil, viazal, zvieral jeho ducha. Iný bol by potreboval kruh, iné okolie, aby jeho v podstate silný duch rovno, nemýlene bral sa cestou samorostlého umelca. Aby jeho ráz ako drahokam vyhladil sa v pevný charakter muža istých, jasných želaní, požehnaných činov.“

Hry Jozefa Hollého nemali ľahký osud ani po autorovej smrti. Kým ochotnícke súbory po nich s obľubou siahali, profesionálne scény zostali pre Hollého dlho uzatvorené. V roku 1924 bol *Márnotratný syn* po dvoch Urbánkových hrách, *Kamennom*

chodníčku a *Už sú všetci v jednom vreci*, najhrávanejšou hrou slovenských ochotníkov.

Na profesionálnej scéne sa prvýkrát pokúsil inscenovať Hollého v Slovenskom národnom divadle Janko Borodáč v roku 1927. Pod názvom *Študent nezbedník* uviedol a režíroval veselohru *Geľo Sebechlebský*. Hra prepadla a po niekoľkých reprízach ju stiahli z repertoára.

Po druhej svetovej vojne upravila Kuba dramatikova dcéra Elena Holéczyová a *Geľu Sebechlebského* syn Martin Hollý st. Hry mali veľký úspech. V šesťdesiatych rokoch sa obe stali obľúbenými televíznymi inscenáciami a *Kubo* mimoriadne prispel k popularite Jozefa Kronera.

Jozef Hollý zomrel v mladom veku a zanechal rozsahom nevelké dielo. V jeho umeleckom odkaze však úspešne pokračovali jeho potomkovia. Dcéra Elena Holéczyová bola popredná slovenská textilná výtvarníčka, syn Martin Hollý st. divadelný herec a režisér. V stopách deda kráčali aj jeho dvaja vnuci – filmový režisér Martin Hollý ml. a populárny český herec Josef Abrhám. ■

Ako sa stretnúť s deťmi z Bullerbynu...

Účastníčky dielne na záverečnej prezentácii

Občianske združenie Šušľavá mušľa uskutočnilo v priestoroch Violy v prešovskom centre pre umenie, divadelnú tvorivú dielňu Tvary a tváre.

TEXT: Soňa Pariláková
FOTO: archív organizátorov

Zamerali sa na problematiku divadla pre deti smerujúceho k autenticite, pocitu, zážitku. Obsahom tvorivej práce bolo hľadanie inscenačných východísk (námet, scenár, herecké cvičenia, scénické riešenia priestoru, scénická hudba a pohyb), cieľom zasa využitie vlastného zážitku interpreta, prieniku jeho osobnej skúsenos-

Keď som bola malá...

ti z výchovy, spomienok a pocitov z detstva do tvorby predstavenia pre deti.

Inšpirujúcou textovou predlohou sa stalo dielo autorky Astrid Lindgrenovej *Deti z Bullerbynu*. Lektorky workshopu, režisérka Júlia Rázusová, porotkyňa divadelnej a filmovej amatérskej tvorby Alžbeta Verešpejová a hudobníčka so špecializáciou na pedagogiku, muzikológiu a umeleckú tvorbu pre deti Tatiana Pirníková, priviedli počas troch dní jedenásť účastníčok aj k témam: fenomén detstva v hudbe a v literatúre, komunikácia s detským divákom či špecifika dnešnej generácie detí.

V úvodných rozhovoroch prvého dňa sa okrem zoznámenia skupiny hovorilo o rovnocennom vnímaní detského diváka, o autenticite a úprimnosti a vzhľadom na prozaickú, nedramatickú predlohu aj o výzve, ako inscenovať niečo, čo nemá zápletku. Skúmali sa možnosti, ktoré Lindgrenovej príbehy ponúkajú, ako sa z každodenného dá spraviť výnimočné.

Prvé herecké cvičenia odkrývali

uhly pohľadu, z akých sa navzájom vidíme (psičkári a nepsičkári, zadaní a nezadaní, fajčiari a nefajčiari...); či máme tendenciu všimáť si na druhých najmä to negatívne alebo aj to oceneniahodné. Neskôr sa obrázky na hracích kartách asociatívne spojili s nejakým príbehom z detstva; z ich prerozprávania sa následne stal materiál na prvé etudy. V kruhu sa dá pohybom, ktorý putuje ako štafeta, vyrozprávať napríklad čosi o trpaslíkovi a príšere. Hudba v divadle nie je len ilustráciou alebo „výplňou“, má svoje vlastné tváre. Uvažovanie nad hudobnou tvárou inscenácie sa začalo prieskumom hudobných nástrojov, hlavne z Orffovho inštrumentára, charakteru ich zvukov a výrazových možností. Na konci prvého dňa sa všetko, čo z Lindgrenovej textu oslovilo, zozbieralo do prvej „žatvy“ nápadov.

Druhý deň sa začínal pohybovými cvičeniami. Tanec je tiež jazyk. Každá choreografia môže mať iné zafarbenie. A ako sa zmení so zmenou hudby a charakteru? Pokračovanie smerovalo k práci

s rekvizitou. Objekt je čokoľvek, čo máme práve na dosah ruky. Čo všetko sa dá za jednu minútu s jednou rekvizitou vymyslieť? Aké premeny sa s ňou udejú? Dieťa je nekompromisný divák a dá rýchlo najavo, ak ho to nebaví. V druhej časti hudobných inšpirácií sa skúmala rytmus a do jeho variácií znelo pomyselné motto dielne „My sme deti z Bullerbynu“ v melodických premenách. Aj popoludňajší útlm sa dá tvorivo využiť – v divadelnej dielni pracovali ruky. Z výtvarného ateliéru sa všetci vrátili so svojimi dvojníčkami, použili na ne textil, papier a kópie vlastných fotografií z detstva. Deti z Bullerbynu oživali. Dielňa sa v tej chvíli rozdelila na minidielne. Skupiny tvorili vlastné scenáre. Vankúše, plachta, sukňa, stolík... a kdesi sa plazilo aj lano. Na konci druhého dňa už na pódiu bolo vidieť kúsok z troch ciest. Každá skupina si zvolila iný príbeh a iný inscenačný princíp.

V tretí deň sa po rannom zvitanií rodil úvod inscenácie, ktorý mal prepojiť tri príbehy, akési pozvanie do Bullerbynu, ale aj pozvanie do detstva, začínajúce sa replikami: „Keď som bola malá...“, „Nechcem sa chváliť, ale...“, do ktorých každá z účastníčok pridávala svoju autentickú výpoveď. Potom sa skupiny vracali k svojim scenárom. Čo, ako, kde, kedy... Pred tretou sa začala „zbiehačka“ a po nej ostávali posledné chvíle na dobrúsenie detailov. Je obdivuhodné, koľko nového predsa ešte vzniklo. Cesta z bodu nula dospela na tretí deň popoludní k prezentácii.

Pred piatou sa schádzali prví diváci a Viola sa zaplnila. Také širo-šire publikum sme ani nečakali. Hrali sme pre deti a tie prišli – dá sa teda overiť, ako detský divák reaguje. Bábovka upečená, guláš pre pani učiteľku navarený. Útek z domu vyzeral ako vzrušujúci nápad, hoci sa napokon nepodaril... ale veď je nám v Bullerbyne dobre. A objavila sa aj mapa tajnej jaskyne! Vďaka všetkým, ktorí radostne a naplno tvorili. S tvorivou dielňou sme prišli do svojho cieľa, ale všetkých tešila najmä cesta. ■

Život s bábkami

Ani v najtajnejšom rozprávkovom sne sa mi neprisnilo, keď som sa telefonicky chcela poďakovať za pozvánku a zároveň ospravedlniť neúčast' na slávnostnej vernisáži výstavy Život s bábkami (od 17. augusta 2018) z tvorby umelkyne Jany Pogorielovej-Dušovej pri príležitosti jej životného jubilea, že sa s jubilanťou osobne stretnem v Banskej Bystrici.

TEXT: Alena Štefková
FOTO: archív autorky

Dve výstavy jednej autorky

Výstavu, na ktorú som nemohla prísť, pripravili v Múzeu bábkarských kultúr a hračiek v priestoroch kaštiela v Modrom Kameni a prezentujú tam bábky, scény a originálne výtvarné návrhy, ktoré Jana Pogorielová-Dušová navrhla a vytvorila pre viaceré profesionálne bábkové divadlá na Slovensku od 50. rokov po rok 1992, ako aj tvorbu v čase súkromného podnikania s manželom Antonom Dušom po roku 1992.

Ponúkla mi náhradný augustový termín, keď v rámci Dní európskeho kultúrneho dedičstva 2018 v Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici v Literárnom a hudobnom múzeu sprístupnili výstavu *Výtvarné návrhy Jany Pogorielovej-Dušovej* spojenú s prehliadkou bábkarského salóna a stretnutím s ňou pri príležitosti 80. narodenín.

Osobitý večer plný spomienok

Čas, ktorý jej organizátori v programe na rozhovor a spomínanie naplánovali, ďaleko prekročila. Pred záujemcov si sadli dve významné a výrazné osobnosti bábkového divadla: doc. PhDr. Vladimír Predmerský, CSc. (*21. 4. 1932 v Trenčíne) – historik a kritik bábkového divadla, dramaturg a režisér a oproti nemu výtvarníčka, scenografka, rezbárka, režisérka a lektorka Jana Pogorielová-Dušová (*16. 8. 1938 v Bratislave). Oboch spája nielen bábkové divadlo, ale aj škola, na ktorú

Jana Pogorielová-Dušová
v ŠVK v Banskej Bystrici

chodili – Škola umeleckého priemyslu v Bratislave –, a najmä jej pedagóg, výtvarník, grafik, divadelník, režisér a vedúci niekoľkých bábkarských kolektívov, Miroslav Fikari (*12. 9. 1912 v Prahe, †17. 2. 1982). Český profesor, ktorý žil, učil, režíroval a tvoril väčšinu života v Bratislave, je vzácnym príkladom česko-slovenskej spolupráce. Všetci s ním zažívali z rôznych postov atmosféru bábkarských festivalov, premiér a neraz spolupracovali na amatérskom i profesionálnom poli.

Od prvej odpovede sa jubilanťka cítila vo svojej koži a o sebe a svojej tvorbe, živote doma i v divadle, spoločenskej situácii, rodine i bábkovom divadle rozprávala čo najzrozumiteľnejšie a najdetailnejšie. Na za-

čiatku sa zúčastnila ako študentka – bábkoherečka s *Bábkarským súborom ČSM Školy umeleckého priemyslu v Bratislave* s inscenáciou Jiřího Kalibu *Zlato kráľa Magamona* (réžia a výprava M. Fikari, maňušky a vajangy) na súťaži ľudovej umeleckej tvorivosti. So súborom postúpili v roku 1954 na celoštátnu prehliadku súborov LUT – Bábkarský Chrudim. So školským súborom postúpili na Bábkarský Chrudim aj v rokoch 1956 a 1958, ale to už pod režijným vedením M. Fikariho J. Pogorielová spolu s Milanom Sládkom navrhli a vyrobili tieňové divadlo pre inscenácie *Ej, zapísal Jánošík* podľa Jána Botta a *Kráľ Lávr*a podľa Karla Havlíčka Borovského. Účinkovala aj v inscenácii *Radúz a Mahulena* (podľa J. Zeyera, réžia M. Fikari, tieňové

Jana Pogorielová v čase svojej mladosti, keď pripravovala výstavu *Bábkar'ská scénografka*, z ktorej sú aj tieto archívne fotografie.

bábky Vladimír Popovič a M. Fikar). Po úspešných rokoch a niekoľkých oceneniach sa zúčastnila na prijímacích pohovoroch na bábkarskú katedru AMU v Prahe. Členovia skúšobnej komisie posúdili jej návrhy bábok a pochvalne sa vyjadrili k priebehu odbornej i teoretickej časti skúšky. Keďže jej neprišlo žiadne oznámenie o výsledku skúšky, tak sa osobne dostavila na otvorenie školského roka. Tam sa však dozvedela, že prišlo k nedorozumeniu, pretože zo študijného oddelenia jej mali oznámiť, že je neprijatá.

Praktická tvorba najlepšou školou

A tak obrazne i doslovne sa vybrala na „svoju vysokú školu“ a to priamo do praxe – z Prahy do Košíc. V Košiciach uviedla (réžia, scéna, bábky maňušky) s bábkarským súborom, ktorý

pôsobil pri Mestskom dome osvetly bábkovú inscenáciu E. Tarachovského *Na rozkaz šťuky*. Už v roku 1959 ako spoluzakladateľka, výtvarníčka a šéfica výpravy Štátneho bábkového divadla v Košiciach pripravila dve premiéry. Prvú – *Gulivera v Maňuškově* J. Pehra a L. Spáčila a druhú – *Mášenka a medveď* S. Švarcmana, *O domčeku na kopčeku* S. Maršaka. Obe režíroval jej otec, právnik, v tom čase už režisér, doktor Alexander Pogorielov.

Postupne spolupracovala s ďalšími režisérmi rôznych poetík – slovenskými, českými i maďarskými. Striedala aj typy bábok od maňušiek cez javajky, po čierne divadlo. S požiadavkami režisérov rástla a rozvíjala sa aj scénografka J. Pogorielová. Pod vplyvom režiséra Bedřicha Svatoňu (26 inscenácií) opustila para-

ván a scénický priestor pripravovala na hranie pre herca i bábku. Svoj výtvarný rukopis vtlačila inscenáciám od roku 1960 do roku 1990 postupne v bábkových divadlách v Nitre, Žiline, Košiciach a v Krajskom bábkovom divadle v Banskej Bystrici.

Manželsko tvorivé duo

Od roku 1992 s výtvarníkom, rezbárom, technologom – manželom Antonom Dušom (*18. 6. 1933 v Banskej Bystrici, †6. 7. 2016) založili firmu Woodwork – Puppets – Dolls Pogorieľová – Duša a začali navrhovať a vyrábať rodinné bábkové divadielka, hračky a bábky.

Spolupráca s amatérskymi divadelníkmi

Popri profesionálnom bábkovom divadle nepretržite spolupracovala s ochotníckymi bábkarskými

súbormi. V niektorých prípadoch si vedúci súborov a režiséri vybrali inscenácie uvedené v profesionálnom divadle a najčastejšie aj s dvojicou profesionálov J. Pogorielovou a bábkohercom Emilom Šubom. Po premiére bábkovej hry E. Tarachovského *Na rozkaz šťuky* (1961) o dva roky Bábkarský súbor Radost OU Nový domov v Spišskej Novej Vsi s rovnakým titulom postúpil na Bábkarský Chrudim 1963 (réžia František Javorský, scénografia, bábkky maňušky Jana Pogorielová, Anna Oravecová), ktorý si to zopakoval aj s ďalšou bábkovou hrou Hany Januszewskiej *Tigříček* (1966) a opäť v réžii F. Javorského, so scénografiou a maňuškami J. Pogorielovej súťažili na Bábkarskom Chrudime 1968.

Väčšinou sa s názvom súboru spája meno jeho vedúceho respektíve režiséra, pri bábkarských súboroch však mnohí bábkar najskôr vyslovia meno výtvarníka, scénografa a k nemu priradia názov súboru a inscenácie. Tak napríklad k Petrovi Krupovi súbor „L“ z Levoče; Jarmila Kaletová-Mikulková, Tatiana Kovačevičová, Eva Farkašová sa spájajú s bratislavským Gongom, Miroslav Fikari s bratislavskými súbormi Školy umeleckého priemyslu, Máj (Bratislava-Nivy) a Kopček pri LŠU na Malinovského ul., Jozef Ciller a Miroslav Čobrda zasa s martinským Strojárikom.

Pri Jane Pogorielovej to boli úspechy najmä s košickými režisérmi a vedúcimi súborov. Prvým bol profesor a doktor Štefan Szöke (Bábkarský súbor Zdravotník pri SZŠ Košice – *Dobří priatelja*, 1965; Bábkarský súbor Glóbus pri SPŠ s vyučovacím jazykom maďarským – *Sikulské balady* na Bábkarskom Chrudime 1971, *Príhody pána Dobrotku*, tiež na BCh 1974). Najvýznamnejšia a najúspešnejšia spolupráca, ktorej výsledkom boli sugestívne inscenácie s rafinovanou mixážou tém, premenou scénic-

kých priestorov, rôznych štýlov hrania a vodenia bábok, priniesla trojici inscenátorov Stanislava Gábrišová – Emil Šuba – Jana Pogorielová mnohé ocenenia na domácich i zahraničných festivaloch. Z činnosti Bábkarského súboru Lastovička pri I. ZDŠ v Košiciach bola prvou maňuškovou bábkovou hrou M. Ďuríčkovej – A. Lysoneka *O Gul'kovi Bombul'kovi*, uvedená na XII. celoslovenskej prehliadke bábkarských súborov v Žiline 1966. V československom kontexte boli najviac ocenené inscenácie: E. Šuba – S. Gábrišová: *Maličká som*, Bábkarský Chrudim, 1970; Krista Bendová: *Osmijankove rozprávky*, Bábkarský Chrudim, 1971; *Zlatá rybka*, Bábkarský Chrudim, 1975; autorské pásmo E. Šuba – S. Gábrišová: *Detský rok* (1973). Keď bol súbor s poslednou inscenáciou pozvaný do Dánska, pridali k nej rozprávku dánskeho rozprávkara H. Ch. Andersena *Škaredé kačiatko* (1974). S. Gábrišová sa vďaka tvorivej spolupráci s J. Pogorielovou stala pojmom medzi bábkarimi. Svoj talent si vyskúšali na dielach mnohých autorov, od svetového rozprávkara až po toho najznámejšieho slovenského Pavla Dobšinského – *Tri perá z draka* (1979), *Čarovné husličky* (1980).

Jana Pogorielová neodmietla spoluprácu ani ďalším bábkarským súborom, i keď niektorým bábkky a scénu už len navrhla a nerealizovala: BS pri DK ROH v Prešove – *Guliver v Maňuškovce*, BS pri ZDŠ v Medzeve – *Princezná Kukulienka*, *Mačkin dom*, D 121 pri DK ROH v Púchove – Elena Zlatošová: *O princeznách*, Bábkarský Chrudim 1985.

Režisér Jozef Beňo v BS Podhorčan pri MOS Podhorie po tom, čo uviedol hru Gabriely Brajerovej *Patarakovej Nič*, kde navrhla bábkky J. Pogorielová a vyrobil ich A. Duša, v sezóne 1988/89 inscenoval so súborom hru Juraja Bindzára *Slobodienka*, húska divá alebo Jánošík podľa

Bindzára (návrh a výroba bábok J. Pogorielová-Dušová, scéna Rudolf Javorský a kolektív).

Bábkarské tradície v Podhorí

K diskutujúcim V. Predmerskému a J. Pogorielovej-Dušovej sa pridávali so spomienkami gratulanti, napríklad starostka Podhoria Dana Lóžiova, ktorá povedala, že okrem Martina, Modrého Kameňa a Banskej Bystrice majú aj oni v obci Ľudové múzeum venované dejinám a tradičnej ľudovej kultúre obce. Milovníci ľudového umenia v ňom zaiste ocenia prekrásnu výstavu drevených marionet, textilných a kašírovaných bábok z ľudového bábkového divadla Podhorčan, ktorého zakladateľom bol učiteľ Karol Horák a pokračovateľom Jozef Beňo. V rámci projektu sa podarilo zreštaurovať významnú časť bábkarského fondu obce – viac ako 30 marionet – s pomocou ich autorov J. Pogorielovej-Dušovej a A. Dušu. Asi 50 cm vysoké bábkky sú zhotovené z dreva, textilu alebo kašírované jutovinou.

Bábkarská žatva

Prvú samostatnú výstavu pri príležitosti Scénickej žatvy 1980 v Martine však pripravil Osvetový ústav v Dome kultúry ROH ZŤS v Martine s názvom *Bábkarská scénografia Jana Pogorielová 1959 – 1980*.

Na záver sa oslávenkyňa rozhovorila o spolupráci na *Eibesthalských paštiách* v Misteľbachu, keď od mája 1988 do februára 1999 oživovali s manželom drevo, navrhovali, vytvárali, vyrezávali, morili, brúsili 28 figúr, apoštolov 90 – 95 cm vysokých, s pohyblivou hlavou a rukami.

Vzácnnej jubilanтке ďakujeme za dlhoročnú spoluprácu s ochotníckymi bábkarimi, za prínos a rozvoj slovenského bábkového divadla. Želáme jej, aby hojná pamäť z rodinnej kroniky i histórie bábkového divadla dopísala a nás všetkých aj takto obohatila a potešila. ■

Počín v dramatickej výchove

Zborník príspevkov o dramatickej výchove na Slovensku je mimoriadnym počinom. Nadväzuje na všetko pozitívne, čo sa v tejto oblasti podarilo, bez toho, aby zamlčal problémy.

Zborník mapuje súčasný stav odboru a – čo zvlášť oceňujem – načrtáva, čo je možné a čo by bolo potrebné urobiť v najbližšej budúcnosti.

Prezentuje dramatickú výchovu v jej celku a berie do úvahy jej smerovanie k divadelnému tvaru (v divadle hranom deťmi a mládežou) aj jej interný variant, ktorý môže mať tak podobu samostatného školského predmetu, ako aj podobu aplikovanú, teda využitie dramaticko-výchovných metód a techník v iných predmetoch. Editori zborníka majú, bohužiaľ, pravdu v tom, že na Slovensku dosiaľ nie je dramatická edukácia adekvátne ukotvená vo vzdelávacom systéme s výnimkou základných umeleckých škôl; avšak ani pre pedagógov literárno-dramatických odborov neexistuje zatiaľ možnosť získať zodpovedajúcu plnohodnotnú aprobáciu na vysokých školách. Preto mnohé z príspevkov vyznievajú právom ako výzva na riešenie tejto situácie. Zásľuhu na vzniku zborníka má nesporne iniciatíva EDUdrama. Vďaka nej sa zaktivizovalo aj Združenie pre tvorivú dramatikú, ktoré vzniklo v polovici 90. rokov 20. storočia. Zostavovateľom zborníka sa podarilo zhromaždiť reprezentatívnu skupinu autorov, ktorých príspevky

vytvárajú dohromady obraz súčasného stavu dramatickej výchovy na Slovensku, ale neuspokojujú sa s jednoduchým konštatovaním, ide im o pohľad do budúcnosti. Zborník je prehľadne a logicky usporiadaný. Príspevky sú rozčlenené do troch blokov.

V prvom bloku sa autori venujú východiskám dramatickej výchovy na Slovensku, medzinárodnému kontextu a tiež terminológii. Sú tu príspevky, ktoré čitateľa dobre zorientujú v problematike a na základe bohatej faktografie dôkladne dokumentujú vývoj (Ľ. Bekéniová). Na mieste je tiež obsiahla pasáž akcentujúca kompetencie,

ktoré môže dramatická výchova napĺňať.

Druhá časť je akýmsi sprievodcom súčasnej situácie dramatickej edukácie na rôznych stupňoch vzdelávania na Slovensku (od materských škôl po vysoké školy). A nejde v ňom len o opis, ale aj hlbšie pohľady, dokonca s odkazmi na historické korene. Za dôležité pokladám tiež to, že autori sa často venujú aj legislatívnym a kurikulárnym dokumentom (D. Evjáková a J. Hyža).

Za veľmi prínosný pokladám tretí blok príspevkov, v ktorom sú predstavené konkrétne návrhy na riešenie a tiež je tu nastolená vízia vysokoškolského odboru a jeho eventuálnych variantov, ktoré by pripravovali aprobovaných pedagógov dramatickej výchovy (E. Pršová).

Editori aj autori zborníka naplnili ciele, ktoré si vytýčili – inšpirovať k ďalšiemu výskumu, aktivite, hľadaniu možností, ktoré by dramatickej edukácii otvorili cesty do slovenského školského systému. Je dobré, že nejde len o všeobecné deklarácie alebo stávanie vzdušných zámkov. Všetci autori stoja oboma nohami na zemi. Do celkovej mozaiky prispievajú dobre argumentovanými pohľadmi na dramatickú výchovu, akcentujú – každý po svojom a na základe vlastného zamerania i vlastných skúseností – jej význam a dobre pomenúvajú nezastupiteľné miesta tohto odboru v školskom systéme. Niektorí dokonca prichádzajú s vlastnými návrhmi riešenia. (Za kľúčový pre celý zborník pokladám príspevok D. Evjákovej a J. Hyžu Dramatická výchova v školskej legislatíve primárneho a sekundárneho vzdelávania na Slovensku, ktorý má silný argumentačný potenciál.) Publikáciu Dramatická edukácia na Slovensku považujem za kvalitnú a vyslovujem jej slová chvály a uznania. ■

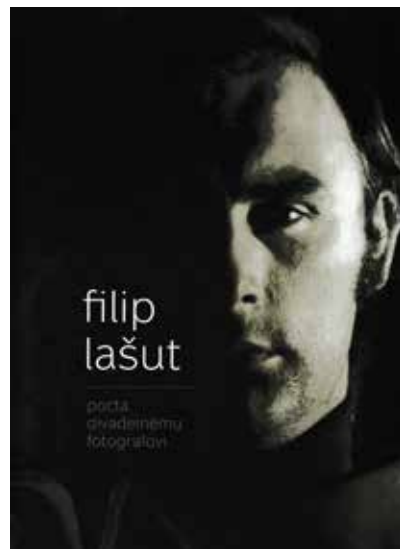
Pocta divadelnému fotografovi

Monografia Miša A. Kováča, Kataríny Šulganovej a jeho prostredného syna Michala Lašuta ani nemohla mať iný podnázov.

Poznali sme ho ako usmievavého vysokého muža s krátkymi vlasmi, s neodmysliteľným fotoaparátom v rukách. Sústreďne, zapálené a hlavne dobre fotil počas ochotníckych divadelných predstavení to, čo bolo kvalitné. Filip Lašut mal taký chýr. Hovorilo sa o ňom, že ak veľa fotografuje počas predstavenia, tak je určite v niečom veľmi zaujímavé, ak nie výborné. Ak fotil málo, každý vedel, že niečo nesedí. A porota si potom mohla hovoriť čokoľvek. My sme vedeli, že náš neomylný „lakmusový“ má vždy pravdu. Bol jedným z mála fotografov, ktorému bolo „dovolené“ vstúpiť počas predstavenia do hracieho priestoru. Vstupoval do neho však iba na „okrají“ a tak, aby zachytil dôležitý

moment presne a divadelne výpovedne.

Určite tou najväčšou poctou pre neho je fakt, že monografia bola vydaná v rodinnom vydavateľstve, ktoré založil v roku 2008. I keď je ako spoluautor monografie uvedený iba jeden jeho syn, na jej vzniku sa podieľali všetci traja: Tomáš a Filip ako prekladatelia resumé. Konceptcia knihy vychádza z fotografických tém, ktorými Filip Lašut žil od počiatku svojej dráhy fotografa. Veľké bloky predstavujú domáce i zahraničné amatérske prehliadky ako Scénická žatva, Palárikova Raková, Hviezdoslavov Kubín, Gorazdov Močenok a iné, divadelné súbory ako DS J. Palárika v Čadci, DS J. Chalupka v Brezne, BS Strojárnik a ďalšie súbory v Marti-

ne aj iných miestach, kultúrne podujatia doma a vo svete, dokumentačná práca pre Slovenskú národnú knižnicu či práca v rodinnom vydavateľstve. Veľmi cenné sú aj kapitoly, v ktorých je predstavený v kruhu svojej rodiny a môžeme sledovať jeho cestu fotografa. Spomínajú na neho nielen osobnosti ochotníckeho divadelného života, ale aj profesionálneho literárneho, novinárskeho či výtvarného života. Každý blok vyvážene prináša tak texty k daným témam, ako aj bohatý fotografický materiál.

Monografia má ešte jeden veľký klad. O bardovi slovenskej divadelnej fotografii písal ďalší bard slovenského ochotníckeho divadla – Mišo A. Kováč. Skutočnosť, že pozná tvorbu Filipa Lašuta dôverne, sa prejavila v dôslednom opise i zhodnotení jeho práce a v precíznosti faktov a formulácií. Naplno využil fakt, že o Lašutovej práci písal dlhší čas (najčastejšie pre časopis Javisko), či už išlo o príspevky k jeho životným jubileám, ale aj o jeho výstavy či o inú fotografickú činnosť.

Vydanie knihy hádam nie je posledným komplexným dielom o Lašutovej tvorbe. Teraz je rad na súboroch, aby vydali svoje i Lašutove dejiny. ■

M-divadlo, Senica – J. Chalupka:
Trinásta hodina, 1979.

Súpis článkov Javiska 2017 – 2018

PROLÓG

- Čajková, Jaroslava: Bez rozprávky – život prázdny, Javisko 1/2017.
Čajková, Jaroslava: Prázdniny divadelníkov, Javisko 2/2017.
Čajková, Jaroslava: Zmenami k lepšiemu?, Javisko 3/2017.
Čajková, Jaroslava: 50 rokov Javiska, Javisko 1/2018.
Čajková, Jaroslava: Sezónna reflexia, Javisko 2/2018.
Čajková, Jaroslava: Panta rhei, Javisko 3/2018.

TÉMA ČÍSLA

- Benko, Vlado: Slovenská próza v popradskej Commedii, Javisko 3/2017.
Bojničanová, Renáta: Z hispánskej prózy pre recitátorov i divadelníkov (Gómez de la Serna), Javisko 3/2017.
Čajková, Jaroslava: Javisko a jeho predchodcovia, Javisko 1/2018.
Čechová, Mariana: Performancie konfliktu ako dramatického jadra v klasickej rozprávke, Javisko 1/2017.
Civáňová, Slavka: Čarodejník z krajiny Oz – z knihy na javisko, Javisko 1/2017.
Dzadíkova, Lenka: Súčasné slovenské bábkové hry, Javisko 1/2017.
Fekar-Jenčíková Mária: Spomienky sklerotičky, Javisko 1/2018. Javisko 1/2018.
Felix, Belo: Čo mi dalo Javisko..., Javisko 1/2018.
Inštitorisová, Dagmar: Polemická rozprava na tému bábka, Javisko 2/2018.
Janoušková, Viki: K dvom prúdom slovenského divadla, Javisko 1/2018.
Jurinová, Barbora – Kořínková, Veronika: Keď sa drama zachveje, Javisko 3/2018.
Karpinen, Tintti: Dramatická výchova vo Fínsku, Javisko 3/2018.
Lavřík, Silvester: Javisko – metodická pomôcka praktického divadelníka, Javisko 1/2018.
Palkovičová, Eva: Polstoročie čitateľskej radosti, Javisko 3/2017.
Pariláková, Soňa: Miroslav Válek ako recitačný fenomén, Javisko 2/2017.
Pršová, Eva: Symbolika a hodnota domova v autorskej rozprávke, Javisko 1/2017.
Rozprávky nášho života (anketa), Javisko 1/2017.
Šárik, Ľubo: Rozpamätávanie, Javisko 1/2018.
Šimová, Paula: Divadelná bábka – prostriedok pri humanizácii výsluchov detí, Javisko 2/2018.
Štefko, Vladimír: Čriepky z pamäti, Javisko 1/2018.
Štefková, Alexandra: Od minulosti detskej dramatickej tvorivosti k dnešku, Javisko 3/2018.
Vopáľenská Eva: Prvé slobodné roky v Javisku, Javisko 1/2018.

FESTIVALY

- Bekéniová, Ľubica: Lomničkářky sa stále vracajú, Javisko 3/2018.
Bekéniová, Ľubica: Unikátna jubilujúca Naša Vansovej Lomnička, Javisko 3/2017.
Bekéniová, Ľubica: Vydarené integrovanie hendikepovaných, Javisko 1/2017.

- Čajková, Jaroslava: Po prvý raz TvorBA, Javisko 3/2018.
Felix, Belo: Festival rozmanitosti (Zlatá priadka), Javisko 2/2018.
Harčariková, Marica: Srdce na dlani, Javisko 1/2017.
Hitzingerová, Katarína: Deti a divadlo, Javisko 2/2018.
Jasaň, Michal: Dva v jednom (Belopotockého Mikuláš), Javisko 2/2018.
Jasaň, Michal: Festival pestrosti a kreativity (FEDIM), Javisko 2/2017.
Körömi, Gábor – Kozsár, Zsuzsanna: Súčasným pohľadom na minulosť (Festival Béniho Egressyho), Javisko 3/2017.
Laurinčíková, Zuzana: Poděbradské dni poézie 2018, Javisko 2/2018.
Moško, Matej: Dobré divadlo kresťanov je aj pre neveriacich, Javisko 2/2017.
Pariláková, Soňa: Nie všetko podstatné je na pódiu viditeľné (Detský prednes na Hviezdoslavovom Kubíne), Javisko 2/2018.
Piesyk, Michaela: Festival v Trebišove oslavoval štvrtoročnicu, Javisko 3/2017.
Ráš, K. I. (Lubomír Šárik): Pootvorené dvere do trinástej izby (Zlatá priadka), Javisko 2/2017.
Rišák, Bolumír (Lubomír Šárik): Kubínsky divadelný observatory, Javisko 2/2017.
Šárik, Ľubomír: Tragika a grotesknosť súčasného detského sveta (Divadlo a deti), Javisko 2/2017.
Šimko, Ján: Pozdravy k záverečnej (Belopotockého Mikuláš), Javisko 2/2017.
Slanínková, Božena: Ďalšie jubileum Palárikovej Rakovej, Javisko 2/2017.
Timko, Martin: Kontinuita a dozrievanie (FAJ), Javisko 2/2017.
Timko, Martin: Pozitíva a úskalia veku dospelosti (FAJ), Javisko 1/2018.
Vilhanová, Marta: Rozmanitosť I rozpinavosť detského prednesu, Javisko 2/2017.
Weinciller, Peter: Málo hovoriť – veľa povedať, Javisko 2/2018.
Zemaník, Peter: S batohom poetiky cez plece, Javisko 2/2017.
Zemaník, Peter: Slnko, voda, poézia – návod, ako si vychutnať Hviezdoslavov Kubín, Javisko 2/2018.
Zwiefelhofer Miroslav: Ochotníci a autorské divadlo, Javisko 3/2017.
Zwiefelhofer, Miro: Rôznorodosť mladej autorskej tvorby (FEDIM), Javisko 2/2018.

SCÉNICKÁ ŽATVA

- Ako ďalej v amatérskom divadle? (anketa), Javisko 3/2017.
Kičiňová, Miriam: Žatvu jednoducho treba!, Javisko 3/2018
Krajčovič Martin – Luptovský, Peter: Konštitučné memorandum ochotníckych divadiel, Javisko 3/2017.
Krasula, Jozef: Scénická žatva, ako ďalej?, Javisko 3/2017.
Šárik, Ľubomír: Oáza tvorivosti, Javisko 3/2017.
Štefková, Alena: Veľkosť a problémy Scénickej žatvy, Javisko 3/2017.
Zwiefelhofer, Miro: Festival nie je len o inscenáciách, Javisko 3/2018.

HRA

- Bindzár, Juraj: Mauglí, syn človečí, syn vlčí, Javisko 2/2018.
Dobšinský, Pavol – Zahatlan, Matúš: Prostonárodné, Javisko 1/2018.
Krasula, Jozef: Príbeh z Maconda, Javisko 3/2017.
Spišák Šimon a kol.: G. G. Márquez: Sto rokov samoty, Javisko 3/2017.

ROZHOVOR

- Jurkovičová, Jana: Režisárska pozícia jej svedčí (Magdaléna Košická), Javisko 2/2017.
Štefková, Alexandra: Uložiť ako na zahraničných festivaloch (P. Viecha, T. Stachová), Javisko 3/2017.
Čajková, Jaroslava: Z kladnianskej divadelnej latríny (Jan Červený), Javisko 3/2018.
Čajková Jaroslava: V Izraeli ľudia milujú divadlo (Májál Juval-Šohan), Javisko 3/2018.
Čajková, Jaroslava: Niektorí hrali divadlo prvý raz (Jarmila Jonášová), Javisko 3/2018.

ZA HRANICU

- Čajková, Jaroslava: Rozdielne témy, rovnaké ciele (54. MFP), Javisko 3/2018.
Harčaríková, Marica: Festival DVD / Děti – Výchova – Divadlo v Prahe, Javisko 3/2017.
Krasula, Jozef: Úspešné slovenské divadlo v zahraničí, Javisko 3/2017.

ZO ŽIVOTA DIVADELNÍKOV

- Bábik, Ján: Jozef Hollý – otec Kuba a Geľa, Javisko 3/2018.
Bábik, Ján: Kráľ slovenských javísk Ivan Stodola, Javisko 1/2018.
Bakošová, Elena: Sila predlohy v detskej tvorbe, Javisko 2/2017.
Bekéniová, Ľubica: Divadlo v službách výchovy, Javisko 1/2018.
Bekéniová, Ľubica: Zázračná truhlica, Javisko 1/2018.
Bořuta, T. – Patková – A. – Vargová, M.: Pamätná noc na Považí, Javisko 3/2017.
Cena Jozefa Kronera, Javisko 2/2018.
Cena za tvorivý čin roka 1976 – 2016, Javisko 2/2018.
Čajková Jaroslava: Dramatická výchova v Národnej rade SR, Javisko 1/2017.
Čajková, Jaroslava: Hurbanovo divadelné dedičstvo nielen v Hlbokom, Javisko 1/2018.
Čajková, Jaroslava: Netradičné odovzdávanie Dosiek, Javisko 3/2017.
Demko, Pavol: Ešte jedno obzretie za rokom 2016, Javisko 1/2017.
Fakla, Ján: Francúzi majú radi umelcov až nekriticky, Javisko 2/2018.
Ferencová, Helena: Nová scéna v Múzeu bábok a hračiek na Slovensku, Javisko 1/2017.
Frankovská, Mirka: Divadlo Makyta po jedenástich rokoch ožilo, Javisko 1/2017.
jč: Stretnutia po rokoch, Javisko 2/2017.
Juríčkova, Viera: Rozjarená divadelná Senica, Javisko 1/2018.
Koščíková-Urbanová, Marieta: Trebišovské divadlo vo faktoch a memoároch, Javisko 2/2018.
Kunovská Vlasta: Dvojdnie – Kamaráti – kamarátom, Javisko 3/2017.
Kunovská, Vlasta: Soaré pre tetu Milku, Javisko 1/2017.
Mikitková, Jana: Poliaci milujú divadlo na ulici, Javisko 2/2017.

- Rapošová, Mária: Za vinše po grajcári, Javisko 1/2017.
Slovenské súbory na svetovom divadelnom festivale, Javisko 2/2018.
Štefková Alena: Život s bábkami, Javisko 3/2018
Tarnóciová, Zuzana: Divadelné inscenácie dolnozemských Slovákov, Javisko 1/2018.
Timko, Martin: Výstava Fenomén Bednárík alebo tiež fenomén Zeleneč, Javisko 1/2018.
Pariláková, Soňa: Ako sa stretnúť s deťmi z Bullerbynu..., Javisko 3/2018.

DO KNIŽNICE

- Čajková, Jaroslava: Seneca takmer súborne, Javisko 1/2018.
Divadelný ústav: Knižné zaujímavosti v Prospere, Javisko 1/2018.
Divadelný ústav: Neviete, čo hrať?, Javisko 2/2017.
Gontko, Ivan: Bábkar s básnickou dušou, Javisko 1/2017.
jč: Ako prekonať bolesť a krivdu (R. Dobiáš: Noci a dni), Javisko 2/2017.
jč: História Hviezdoslava zo Spišskej Novej Vsi vo vedecskom spracovaní, Javisko 2/2018.
jč: Spice girls slovenského divadla, Javisko 1/2017.
jč: Tvorivá dramatika a literatúra, Javisko 1/2018.
jč: Z hispánskej ponuky (O. Paz: Každodenný oheň), Javisko 2/2017.
Kubiš, Tomáš: Dramatické a divadelné podnety nielen pre znevýhodnených, Javisko 1/2018.
Podracká, Dana: Básne Mily Haugovej, Javisko 2/2017.
Provazník, Jaroslav: Počin v dramatickej výchove, Javisko 3/2018.
Inštitutorisová Dagmar: Pocta divadelnému fotografovi, Javisko 3/2018.

SPOMIENKY

- Čajková Jaroslava: Bábkarka a metodička hornej Nitry, Javisko 1/2017.
Čajková, Jaroslava: Odišiel dobrý človek a divadelník Miki Fehér, Javisko 3/2017.
jč: Andrej Maťašík, Javisko 2/2017.
Jutková, Milana: Divadelník Pavol Belán, Javisko 1/2017.
Kubovicová, Mária: Odišla divadelníčka, Javisko 2/2017.
Kunovská, Vlasta – Kalnická, Eva: Vzácne recitátorky sa mihnajú, Javisko 2/2017.
Lásková, Mária: Nielen bábky spomínajú (Miroslav Čobroda), Javisko 2/2017.
Petráková, Linda: Naplnený okamih Anny Gamanovej, Javisko 2/2018.
red: Andrej Navara, Milan Žarnovický, Javisko 1/2018.
Štefko, Vladimír: Odišla Gulôčka, Matka Guráž..., Javisko 1/2017.
Uhlár, Blaho: Milan Brežák, Javisko 1/2017.

OZNAMY

- Bienále divadelnej fotografie, Javisko 1/2017
Kde sú autori pre deti? (Artúr 2017), Javisko 2/2017.
Ministerstvo kultúry SR: Bábkari zapísaní v UNESCO, Javisko 1/2017.
red: Prednášam, teda som... v Kremnici, Javisko 1/2017.
Súpis článkov Javiska 2015 – 2016, Javisko 1/2017.
Súpis článkov Javiska 2017 – 2018, Javisko 3/2018.

Spracovala: Jaroslava Čajková

ARTÚR 2019

Bábkové divadlo Žilina a Národné osvetové centrum vyhlasujú 12. ročník súťaže pôvodných dramatických textov pre deti a mládež ARTÚR 2019.

Cieľom súťaže je poskytnúť priestor na vznik pôvodných dramatických textov a divadelných hier pre deti a mládež v slovenskom jazyku.

Do súťaže sa môžu zapojiť tak profesionálni, ako aj amatérski autori od 18 rokov. Súťažné texty vyhodnotí odborná porota. Uzávierka súťaže je 19. apríla 2019. Vyhlásenie výsledkov sa uskutoční v rámci festivalu Bábková Žilina 2019 (22. – 24. mája 2019). Víťazný text bude ocenený finančnou odmenou a v nasledujúcej sezóne môže byť inscenovaný v Bábkovom divadle Žilina.

Podmienky súťaže:

Neoznačené, doposiaľ nikde nepublikované a neinscenované texty v strojopísnej úprave A4 a na CD nosiči posielajte v troch exemplároch na adresu:

Bábkové divadlo Žilina, Kuzmányho 6, 011 37 Žilina.

Obálku označte heslom ARTÚR 2019. Do obálky s textami vložte zálepenú neoznačenú obálku s vašimi údajmi: meno a priezvisko, dátum narodenia, adresa trvalého bydliska, telefónne číslo a e-mailový kontakt. Texty prijaté do súťaže sa autorom nevracajú.

www.bdz.sk, www.nocka.sk

DRÁMA
2018

Uzávierka súťaže
31. 1. 2019

Divadelný ústav a činohra Slovenského národného divadla vyhlasujú 12. ročník súťaže dramatických hier v slovenskom a českom jazyku.

Súťaž je anonymná.

Autor víťazného textu získa odmenu v hodnote 1 000 €.

Texty víťazov súťaže budú publikované v podobe elektronickej knihy.

Príhlasované texty v troch tlačenej vyhotoveniach a jednom vyhotovení textu na CD nosiči alebo USB flash disku spolu s prílohou v zálepenej obálke a zároveň aj s tlačiarňou o zaplatení registračného poplatku v sume 15 € zašle autor alebo autorka na adresu:

Divadelný ústav
Jakušovo nám. 12
833 57 Bratislava
heslo „DRÁMA 2018“

Činohra Slovenského národného divadla udeľí špeciálnu cenu, ktorou je nahradovanie vybranej hry vo forme scénického čítania v Modrom sále SND v jednej z nasledujúcich divadelných sezón.

Partner súťaže Rozhlas a televízia Slovenska – Rádio Devín – udeľí Cenu Rozhlasu a televízie Slovenska, nahradzovanie textu v podobe rozhlasovej hry alebo inscenovaného čítania v nasledujúcich rokoch.

Koordinátorka súťaže:
lenka.cepkova@theatre.sk

FESTIVAL Aničky Jurkovičovej 2018

Nové Mesto nad Váhom vyhlasuje ďalší XXII. ročník Festivalu A. Jurkovičovej. Celoštátny festival hier a inscenácií s tematikou ženy a jej poslanie sa uskutoční v dňoch

**7. – 10. apríla 2019
v Mestskom kultúrnom stredisku
v Novom Meste nad Váhom.**

Na festival je možné sa prihlásiť do 15. februára 2019, videonahrávku treba poslať do 28. februára 2019.

Viac informácií na www.msks.sk alebo PhDr. Eva Grznárová, 0903 450 187, 032/285 69 20, redakcia@msks.sk.

NÁRODNÉ OSVETOVÉ CENTRUM